

квітень • 2014

№04 (163)

ВІСЬКО

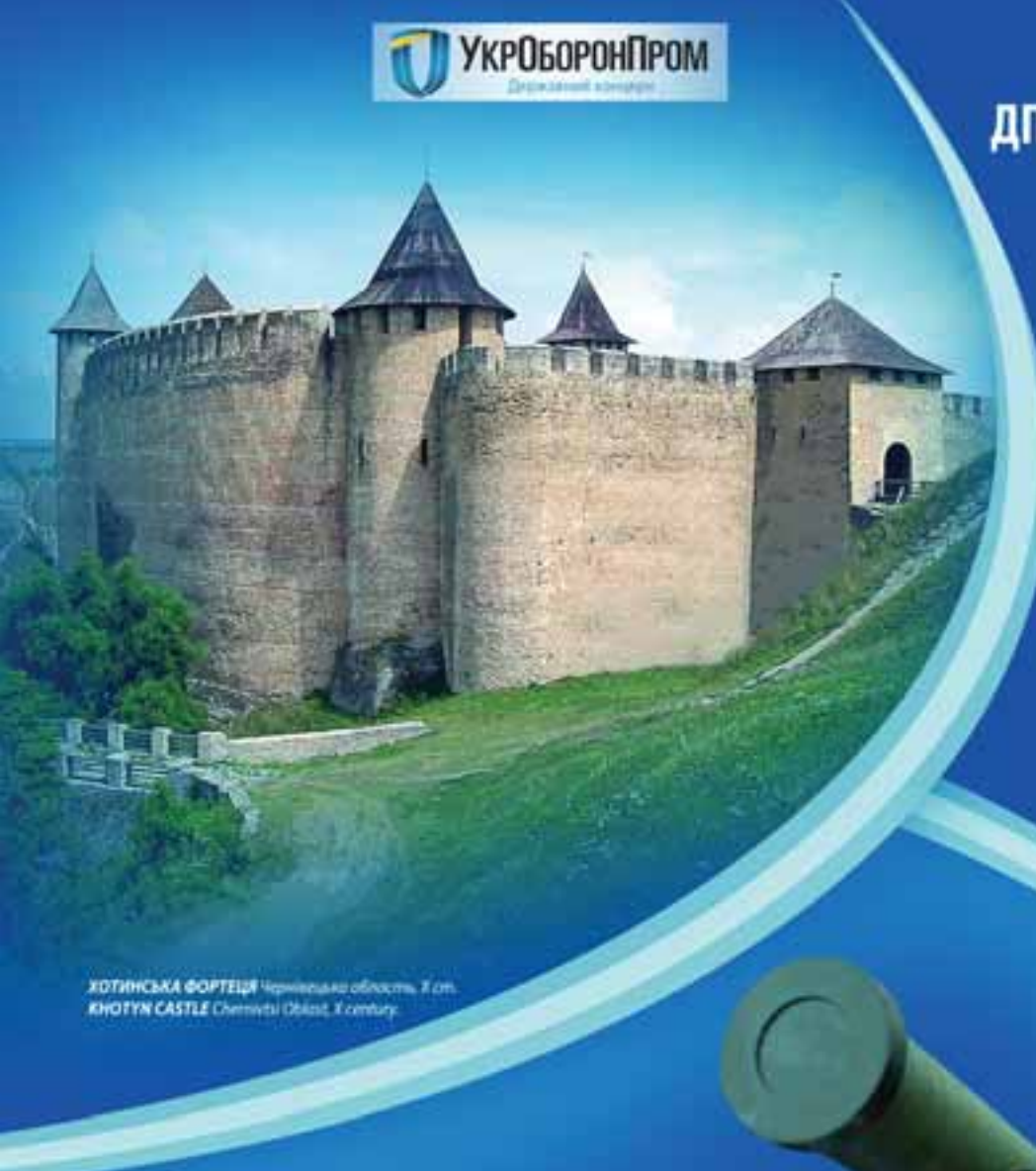
УКРАЇНИ

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

**ЗА УКРАЇНУ!
ЗА ЇЇ ВОЛЮ!**

СЛАВА
УКРАЇНІ

ХОТІНСЬКА ФОРТЕЦЯ Чернівецька область, X ст.
KHOTYN CASTLE Chernivtsi Oblast, X century.

**ПЕРЕНОСНИЙ ПРОТИТАНКОВИЙ
РАКЕТНИЙ КОМПЛЕКС
“СКІФ”**

**“SKIF”
MAN PORTABLE ANTITANK
MISSILE SYSTEM**

Зміст

АКТУАЛЬНО

Виконувач обов'язків Міністра оборони України генерал-полковник Михайло Коваль: «На плечах захисників України лежить велика відповідальність» 2

ПАТРІОТИЗМ

Підтримай українську армію..... 6

МОБІЛІЗАЦІЯ

На сторожі східного форпосту держави 8

НА ПЕРЕДОВІЙ

На Таврійському рубежі..... 14

КРИМ

Захоплення Криму очима українського майора 18

МОМЕНТ ІСТИНИ

Неофашистський дух «да испустит дух»! або Декілька слів про розчарування Іваном Льїним, улюбленим філософом Володимира Путіна..... 22

ЗБРОЯ СУЧАСНОСТІ

Мартін Лібікі: «Що таке інформаційна війна» 26

ПІД «ПЕРЕХРЕСНИМ ВОГНЕМ»

Брехня: від Москви до самих до окраїн 28

МОВОЮ ЦИФР

Український внесок у перемогу над нацистською Німеччиною 32

УКРАЇНЬСКА ЛІТЕРАТУРА

І словом, і кулею 34

ІСТОРІЯ

Проект «Френтік» – надсекретна операція американських ВПС в Україні..... 38

НЕБЕСНА СОТНЯ

«Майдан нагадував справжнє пекло...» 44

Герой з Грузії..... 48

НАТО – ЗА УКРАЇНУ

Безпека – одна на всіх..... 50

ПОЛІТИКА ПАРТНЕРСТВА

Наукова фортеця Альянсу 52

СОЛІДАРНІСТЬ

«Не залишивши Україну наодинці, Європа отримує шанс підтвердити відданість власним цінностям» 56

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ТРАГЕДІЯ

«Солдати й офіцери зробили неможливе»..... 60

18

ЗАХОПЛЕННЯ
КРИМУ ОЧИМА
УКРАЇНСЬКОГО
МАЙОРА

32

УКРАЇНСЬКИЙ
ВНЕСОК У
ПЕРЕМОГУ НАД
НАЦИСТСЬКОЮ
НІМЕЧЧИНОЮ

44

«МАЙДАН
НАГАДУВАВ
СПРАВЖНЄ
ПЕКЛО...»

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник: Міністерство оборони України
Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;
Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014
Підписано до друку: 30.04.2014 р.
Наклад: 18600
Віддруковано ТОВ «Інтер Принт 1»

Передплатний індекс:
74101
Передплату можна
оформити в усіх
поштових відділеннях
зв'язку
Свідцтво про
державну реєстрацію:
КВ № 827 від
12.07.1994 р.
Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО.

Заступник головного редактора:
Андрій МИРОНЧУК.
Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ.
Начальники відділів: Олександр БІРЧЕНКО,
Руслан ТКАЧУК, Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО.
Фотокореспондент: Сергій ПОПСУЄВИЧ.
Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ, Юрій КУЗНЕЦОВ.
Кореспонденти: Валерія СОКОЛІК,
Дар'я ЧІГАРЕВА, Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ.

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформагентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікації. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливі лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

Наприкінці квітня відбулася зустріч виконувача обов'язків Міністра оборони України генерал-полковника Михайла Ковалю з представниками засобів масової інформації. Очільник оборонного відомства розповів про перші тридцять днів перебування на посаді, зупинився на актуальних проблемах життєдіяльності війська в умовах ведення неоголошеної війни з боку Російської Федерації, окреслив плани на майбутнє української армії.

**ВИКОНУВАЧ ОBOB'ЯЗКІВ МІНІСТРА
ОБОРОНИ УКРАЇНИ ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК
МИХАЙЛО КОВАЛЬ:**

«НА ПЛЕЧАХ ЗАХИСНИКІВ УКРАЇНИ ЛЕЖИТЬ ВЕЛИКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ»

– Михайле Володимировичу, скажіть, якою нині є ситуація на Сході України?

– Обстановка в Донецькій, Луганській і Харківській областях залишається складною. Фактично мова йде про неоголошену війну, яка ведеться нашим північно-східним сусідом з метою відторгнення цих територій від нашої держави. Збройні Сили України здійснили часткову мобілізацію, розгорнули оборонні угруповання на східних і південно-східних кордонах рідної країни, підготували сили і засоби для відбиття ймовірної зовнішньої агресії.

Нині частина Збройних Сил бере участь в антитерористичній операції (АТО) у межах своїх повноважень, визначених керівними й законодавчими документами щодо виявлення та знищення сепаратистських угруповань.

Її темпи невисокі, тому що фактично вперше в нашій сучасній історії операція проводиться на дуже густозаселеній місцевості, де проживає багато цивільного населення. Ми маємо десятки прикладів, коли сепаратисти, проводячи незаконні дії, прикриваються живим щитом із громадян України. Військовослужбовці Збройних

Сил, а також бійці і командири загону «Альфа» СБУ та Національної гвардії чітко усвідомлюють, що, окрім завдання стосовно знищення сепаратистів, ми ще й відповідаємо за наших громадян. А також за їхнє життя, житло, за все те, що відбувається на захопленій сепаратистами території. Тому все виконується дуже акуратно, щоб в жодному разі не допустити втрат серед цивільного населення. На плечах захисників України лежить велика відповідальність.

– Як організовується взаємодія між силовими відомствами в рамках АТО?

«Військовослужбовці Збройних Сил, а також бійці і командири загону «Альфа» СБУ та Національної гвардії чітко усвідомлюють, що, окрім завдання стосовно знищення сепаратистів, ми ще й відповідаємо за наших громадян».

– Ми постійно підтримуємо контакт. Особливо зараз, коли операцію очолив генерал-лейтенант Василь Крутов. Збройні Сили виконують функції оточення того району, в якому проводиться АТО. Тому реакція на всі загрози відбувається миттєво.

– В Інтернеті розміщено відео з резервістами в таборах, які обурюються поганими умовами утримання. У поясненні на кшталт того, що то були навчання, відверто кажучи, не дуже віриться. Чи забезпечені ці люди і чи існують із цим проблеми?

– Справа в тому, що з метою деморалізації спецслужби Росії спрямували свої зусилля саме на ті табори, де ми проводимо підготовку резервістів. Нагадаю, що відповідно до положень статутів командир має право застосовувати всі засоби, включаючи зброю, у тих випадках, коли дії його підлеглих направлені на зраду Батьківщини або дестабілізацію обстановки. Скажу відверто: я подякував тому полковнику за його принциповість і сміливість, за те, що він зміг у межах чинного законодавства і статуту навести порядок у підпорядкованій йому частині.

Я не роблю таємниці з того, що і в районі Черкаська, де готувалися резервісти та був відзнятий цей сюжет, і на рівненському полігоні, на теренах Західної України, застосовувався однаковий сценарій.

Але на Рівненщині мобілізовані чоловіки не піддалися на провокацію, яку спробували розпалити кілька осіб. На жаль, військовослужбовці, призвані з Донецької, Луганської і Дніпропетровської областей, не дали відсічі підбурювачам. Тому на місце події викликали представників військової прокуратури і військової служби правопорядку. Діям цих військовослужбовців дається відповідна оцінка.

– Як загалом пройшов процес мобілізації?

– Нагадаю, ми не проводили повну мобілізацію, лише часткову. 99 % наших резервістів – це дуже прекрасні люди. Я спостерігав за етапами бойового злагодження першої танкової бригади на Чернігівщині, відвідував інші підрозділи – і на кримському напрямку, і на Сумщині. Наші резервісти показують себе дуже чудово. Я навіть не побачив різниці між контрактниками і резервістами 95-ї окремої аеромобільної бригади. Своїми професійними діями проти сепаратистів вони примножують честь і славу ВДВ.

Є, на жаль, і 1 % тих, про яких ми щойно вели мову. Ці люди – не патріоти. Одурманені російською пропагандою, вони з якоїсь причини не зуміли зрозуміти, що в такий непростий час держава довірила їм збереження спокою мешканців країни. Виконував обов'язків Президента України Олександр

Турчинов підписав відповідний документ. Цей неблагоннадійний відсоток ми заберемо із лав війська – на заміну їм прийдуть справжні патріоти, готові виконувати завдання.

Окремо я хочу подякувати чоловікам у віці від 55 до 70 і більше років. До нас від них надходять десятки тисяч звернень. Вони готові взяти до рук зброю і вийти на захист держави. Це наш потужний резерв. І коли я зустрічався з американським сенатором, він запитав: «А чи готова ваша молодь?». Я йому відповів, що сьогодні ми не ведемо розмову про юнаків. Ми говоримо про наш основний резерв. Це – зрілі чоловіки, справжні воїни.

– У боксах однієї із частин згоріли два танки. У чому причина їхнього загоряння? І чи вживаються додаткові заходи щодо посилення захисту військових об'єктів?

– Щодо пожежі в 17-й танковій бригаді міста Кривий Ріг, у результаті якої вийшли з ладу два танки, у слідства є кілька версій. Під підозрою потрапили люди, які могли спланувати та продумати цю пожежу. Тобто мали місце чисто диверсійні заходи.

Загалом, усі об'єкти ЗС України знаходяться під надійною охороною. Згадайте хоча б приклад, коли група сепаратистів чисельністю від 50 до 100 чоловік намагалася захопити базу зберігання. Вони мали на руках стрілецьку зброю, протитанкові гранатомети, осколкові гранати. Протягом 2,5 годин нападники вели потужний бій з невеличким підрозділом, який охороняв військовий об'єкт. Цю базу, крім штатної воєнізованої охорони, ми попередньо підсилили спеціальними підрозділами військової служби правопорядку та

Офіцер-десантник, зрозумівши, що колону оточили, висмикнув чеку з гранати і скомандував: «Роби, як я!» Підлеглі, узявши за приклад дії свого командира, гідно вийшли із ситуації.

високомобільних десантних військ, готових діяти в жорстких умовах повного оточення ворогом. Такі резерви створені у всіх регіонах. У короткі терміни вони готові прибути до проблемних районів. В Артемівську такі підрозділи гідно зустріли сепаратистів. Район блокував і зачистив висаджений з повітря десант.

А обрали це місце сепаратисти не дарма: воно – густозаселене. По військовим стріляли на повну потужність. Наприклад, БРДМ на блокпосту бойовики двічі обстріляли із гранатомета РПГ-7. У той же час наші бійці й командири могли вести вогонь лише метрів на 10-15 попереду себе. Чому? Тому що поруч у будинках мешкають і цивільні, і військові люди. Наші бійці, крім стрілецької зброї, обороняючись, використовували й осколкові гранати. Вони відбили потужну атаку і не допустили проникнення диверсантів на базу. Хоча, відверто кажучи, на базі зберігається старе військове майно, уже виведене з ладу, яке навряд чи хто полагодить. Але якщо б у ЗМІ потрапила інформація про те, що захоплено танки, цей факт мав би ефект «бомби, що розірвалася».

Минулого тижня на Херсонщині спробували викрасти боеприпаси з військового ешелону. Проникши на платформи, невідомі почали викидати з них ящики з набоями. Злочинців заарештували, а набой повернули.

Хочу поставити за приклад військовослужбовців 95-ї окремої аеромобільної бригади, які охороняють блокпости на Донеччині. Підрозділи цієї частини майже щодня ведуть бої. Я особисто став свідком стрілянини, схожою на яку востаннє бачив у 90-х роках минулого століття, коли велися бойові дії і розвалювався Радянський Союз. Такого не спостерігалося навіть на навчаннях: розриви гранат, стрільба з КПВТ, ПКТ, стрілецької зброї.

Бойові дії ведуться дуже потужно. Пам'ятаєте, коли місцеві мешканці разом з екстремістами затримали роту, у якій 99% склали резервісти з Донецької та Дніпропетровської областей? Мобілізовані до цього підрозділу чоловіки, ніколи не думали, що їх на бойових машинах зупинять у рідному місті! Ці люди були шоковані, тож не могли зрозуміти, що відбувається. Але цього ж дня ми бачили й інший приклад. Офіцер-десантник, зро-

зумівши, що колону оточили, висмикнув чеку з гранати і скомандував: «Роби, як я!» Підлеглі, узявши за приклад дії свого командира, гідно вийшли із ситуації.

Взагалі Міністерство оборони дуже чітко прогнозує й аналізує розвиток подій. Ми враховуємо все, що відбувається. Розумієте, існує парадокс: наші люди, чий сини або батьки є військовослужбовцями Збройних Сил України, забороняють їм діяти на своїй території. Виникає природне запитання: а що вони робитимуть, коли до їхньої оселі зайдуть російські окупанти? Зустрічатимуть їх із хлібом-сіллю, ставатимуть перед нашими гарматами і кулеметами? Чому люди такі задурманені, чому так відбувається? Це питання не тільки до Збройних Сил, а, перш за все, до суспільства.

Свого часу було зроблено багато помилок, які дали козири в руки сепаратистів. Але я як військова людина про це відкритим текстом говорити не можу, я кажу як солдат.

– Чи зроблено аналіз боєздатності військ, їхнього технічного та тилового забезпечення, відколи Ви очолили Міністерство? Чи можуть Збройні Сили розрахувати

на технічне переозброєння в найближчій перспективі?

– Не кривитиму душею: проблем маємо дуже багато. Вони створювалися роками і мають корупційну складову. Я провів дуже гостру нараду з керівниками деяких військових підприємств. Щодо багатьох з них – будуть порушені кримінальні справи.

Мені соромно за ті «обози», з якими наші війська висувалися до державного кордону. Коли попереду рухається бронетехніка, а позаду сунеться «циганський табір». Висновки вже зроблені. Солдат, як і належить у сучасній армії, матиме все при собі: і гарний спальник з двома-трьома внутрішніми чохлами, і добру підкладку під нього, й амуніцію.

Фактично лише зараз розпочали вирішувати питання екіпіровки особового складу. Ми відмовилися від військової форми «дубок» зразка 90-х років. Вона солдата більше демаскує, ніж маскує. Зараз запроваджується нова уніформа. Вона пройшла всі апробації і допуски. Людей, які воюють, ми вже забезпечили бронезилетами. Роками не надавалися предмети індивідуального захисту. Зараз триває їхня закупівля. Приміром, до війська надходять кевларові шоломи з четвертим ступенем захисту. Їх уже, слава Богу, куля не бере.

– Як Ви оцінюєте систему аутсорсінгу щодо забезпечення війська в нинішніх умовах?

– Ми повернемося до старого доброго, а головне – надійного методу продовольчого забезпечення. До створення запасів продовольства, у тому числі й військових стратегічних. Повернемося і до інституту начальників продовольчої служби з'єднань та частин. Знищену раніше вертикаль відновимо. Наберемо людей, які закінчили спеціалізовані професійні училища, надамо їм обладнання для приготування їжі як у стаціонарних, так і польових умовах. Ці фахівці знову годуватимуть наших військовослужбовців під контролем командирів.

– Яких змін очікувати в принципах комплектування нашого війська?

– Можливо, частково доведеться призвати на строкову службу 20- та 21-річних хлопців. Чому? Необдумана політика переходу на кон-

тракт показала свої негативні сторони, зокрема, у Криму. Якби тамтешні військові частини комплектувалися строковиками, до того ж з інших регіонів, то ситуація склалася б по-іншому. Коли ж поруч мама, тато і дружина, то думається не про Україну, а лише про те, як залишитись на насидженому місці і прогудувати свою сім'ю.

Сьогодні, на жаль, не створено хорошої бази для підготовки та життєзабезпечення контрактників. Зараз виконати всі зобов'язання перед цією категорією військових ми не можемо.

Утім, армія таки перейде на контрактну службу. Це майбутнє наших Збройних Сил. Але поки ми не готові до цього. Тому на деякий час нам доведеться знову повернути частковий призов, але не 18-річних юнаків. Державі послужать 20- та 21-річні. З часом перейдемо на мобільну контрактну армію.

– У ЗМІ з'явилася інформація про нецільове використання

«Армія перейде на контрактну службу. Це майбутнє наших Збройних Сил. Але поки ми не готові до цього. Тому на деякий час нам доведеться знову повернути частковий призов, але не 18-річних юнаків. Державі послужать 20- та 21-річні».

коштів, зібраних народом на потреби Збройних Сил. Як насправді ці мільйони гривень використовуються?

– За кожен копійку мені звітують посадовці. Зараз кошти поки що не витрачаються. Вони – особливі. Люди «відірвали» їх від себе. Станом на 26 квітня маємо 111,8 млн грн.

Витратити їх планується, зокрема, на закупівлю кевларових шоломів, бронезилетів та спальних мішків. Днями я забракував документи на закупівлю бронезилетів за ціною 5 200 грн, бо інша фірма запропонувала дешевше – за 4 000 грн. Дорожчий зразок закриває шию, проміжності. Але кевларова тканина захищає лише від ножа – не від кулі. До того ж жоден із наших військових цей, так званий, «нашийник» не носить. Додатковий захист знижує натирає все до

крові. І за ці елементи потрібно віддати додаткові 1 200 грн! «Розумні» чиновники почали розказувати, що дешевший зразок не ліцензований. Я дав команду науково-дослідному інституту, вони підпишуть ліцензію, і бронезилети будуть прийняті на озброєння. Отже солдат, який надягне на себе кевларовий шолом і бронезилет із четвертим рівнем захисту, чітко розумітиме, що все це йому надав український народ.

Загалом, замовлено 22,7 тис. бронезилетів. На кожному зеконномимо 1 200 грн. Порахуйте, скільки грошей збережемо на інші потреби!

– Питання, що турбує багатьох військовослужбовців, – це безквартир'я. Зараз ця проблема загострилася ще більше. Які, на Ваш погляд, нові механізми і джерела фінансування можна застосувати, щоб військові частіше відзначали новосілля?

– Не буду лукавити, сьогодні головним завданням є оборона держави. Але я визначив терміни, коли повинен отримати доповіді стосовно житлової проблеми. Відповідні структури отримали завдання проаналізувати, як з дольовою участю Мініборони інвестори зможуть будувати житлові комплекси, виділяючи військовим достатню кількість квартир.

Механізмів насправді багато. Вони пройшли апробацію в державній прикордонній службі України та інших силових структурах. Проте ми до них повернемося трохи пізніше.

Поки що триває заміна деяких посадовців зі структур, які опікуються житловим питанням. Призначаються ті, хто має прогресивні погляди і зможе реально змінити ситуацію на краще.

Олександр ПРИСЯЖНИЙ

ПІДТРИМАЙ УКРАЇНСЬКУ АРМІЮ

Попри малооптимістичні прогнози скептиків про те, що на тлі останніх подій запас консолідованості в українського суспільства може вичерпатися, останнім часом ми спостерігаємо абсолютно протилежну картину. У тому числі стосовно допомоги нашому війську.

З моменту започаткування акції «Підтримай українську армію» до неї долучилися мільйони наших співгромадян із різних куточків України. Показовим є те, що допомогу отримують не лише частини, які сьогодні посилюють наші південно-східні кордони, а й ті, що отримують резервістів і займаються їхньою підготовкою в місцях постійної дислокації. Не залишаються поза увагою й наші співслужбовці, які не стали коритися агресору, не піддалися його солодким обіцянкам-цяцянкам і покинули обжиті місця в Криму.

Авіарезерв — до строю!

Насичена бойова робота нині кипить в одній із військових частин, дислокованих у Старокостянтиніві на Хмельниччині. За часів колишнього СРСР цей гарнізон, як і багато подібних в Україні, вважався своєрідною мілітарною столицею області. Пізніше його доля через реформи в українському війську складалася по-різному. Після скорочень чимало об'єктів матеріальної бази виявилось непотрібними, тож поступово вийшли з ладу. Тепер, коли над нашою державою нависла небезпека вторгнення російського «брата», минула військова слава міста поступово оживає. Звісно, не без участі місцевої влади та небайдужих громадян.

З березня в Старокостянтиніві проходять підготовку мобілізовані резервісти. Тож міська влада, а також представники підприємств, організацій цього та сусідніх районів добре попрацювали над поліпшенням побутових умов військовиків. Допомогли необхідними будівельними матеріалами, коштами тощо. Капітально відремонтували казарми, відновили котельню, закупили необхідну кількість постільних комплектів. Подбали й про харчовий раціон: у їдальні, окрім належних норм, резервісти отримують додаткові продукти, зібрані громадою.

Але ж добре навчений і ситий солдат — це лише половина справи. Важливу роль у сучасному бою відіграє техніка та зброя. Раніше на сторінках нашого видання неодноразово піднімалися проблеми надлишкового та законсервованого військового майна. Протягом усіх минулих років через погоню за тотальним скороченням українського війська цьому питанню, на жаль, приділялося мало уваги. Так ось, у Старокостянтиніві також є база зберігання військової техніки. Нині тут і в інших військових частинах схожого призначення тривають роботи щодо її відновлення.

Друге життя вдихають і в літаки-винищувачі Іл-14 і бригади тактичної авіації в Івано-Франківську. Це єдина частина Повітряних Сил на теренах Західної України. Тож місцева влада та громада відчують неабияку відповідальність за її повноцінне функціонування. Звісно, самотужки відновити боєздатність авіаційної техніки місцяни навряд чи зможуть, адже ремонт, приміром, лише двигуна МіГ-29 коштує щонайменше кілька мільйонів гривень. Тож завдання військових авіаторів полягає в продовженні ресурсу законсервованих літальних апаратів. Його вони виконують самостійно, виходячи з наявних коштів і засобів. А небайдужі мешканці, своєю чергою, допомагають чим можуть: запчастинами до автомобілів, радіостанціями, бронежилетами, будматеріалами для облаштування оборонних укріплень на аеродромі тощо.

Роту танків власним коштом

Виявляється, благодійних грошових внесків, отриманих через дзвінки або СМС на номер «565», цілком вистачить на створення в Сухопутних військах північного сучасного підрозділу ударної авіації. Мається на увазі глибока модернізація вертольотів Мі-24. Ці бойові машини, як відомо, розроблялися ще в СРСР. Свою високу ефективність вони довели в понад двох десятках збройних конфліктів, а нині перебувають на озброєнні армій майже 50 країн світу. Саме Мі-24 нині становлять основу армійської штурмової авіації України.

Протягом минулих років певну їх кількість вітчизняні підприємства ОПК уже модернізували, але в строю залишаються й старі зразки. Осучаснити їх можна, замінивши, зокрема, ті компоненти, від яких залежить бойова ефективність вертольота. Модернізований Мі-24ПУ1, наприклад, оснащують потужним двигуном виробництва АТ «Мотор Січ», супутниковою навігацією та новітньою системою захисту від протиповітряних ракет.

Родзинкою сучасної версії вертольота є лазерний прицільний комплекс. Він дозволяє ефективно використовувати високоточну зброю в будь-яких погодних умовах і навіть уночі. Ракетний комплекс модифікованого Мі-24 налічує 8 сучасних високоточних протитанкових ракет «Бар'єр-В», а потужна 30-міліметрова двоствольна автоматична пушка ГШ-23 здатна випускати до 4 тис. снарядів за хвилину.

Коштів благодійників так само цілком би вистачило й на оснащення кількох танкових рот сучасними бойовими машинами «Булат». Шкода, що над цими та багато іншими новітніми розробками вітчизняного ОПК ми всерйоз замислюємося лише тепер, коли над Україною нависла загроза агресії, а готувати техніку до боездатного ладу доводиться за допомогою небайдужих співвітчизників.

Громада – велика сила

Таких, наприклад, як працівники Миколаївського морського торговельного порту. Аби відремонтувати БТР-80, який перебуває на озброєнні однієї з військових частин, вони зібрали близько 30 тис. грн. За 2 тижні бойова машина стала до строю. А організована портовиками акція стала своєрідною моральною підтримкою для тих військовослужбовців частини, які нині виконують завдання на Херсонщині.

На відновлення автомобільної техніки однієї з частин Рівненського гарнізону зібрали жителі цієї області. Після затвердження кошторису сума в майже 86 тис. грн буде спрямована на ремонт автомобілів «Урал» та «ЗІЛ», які тривалий час перебували на зберіганні.

Загалом на благодійний рахунок оперативного командування «Північ» небайдужі громадяни, а також підприємства й організації Рівненщини спромоглися перерахувати понад 330 тис. грн. По мірі надходження кошти й надалі розподілятимуться між військовими частинами.

Збір медикаментів для потреб українського війська організувала радіостанція «Ретро FM», а колектив

Медіа-холдингу «Автоцентр» звернувся до керівництва Міністерства оборони України із пропозицією посприяти збору необхідного приладдя та запасних частин до військової автомобільної техніки.

3 теплого Криму – до тепла наших сердець

Не залишаються поза увагою благодійників і військовослужбовці та їхні сім'ї, яким довелося покинути Крим. Їх гостинно зустрічають у різних регіонах нашої держави, проте, як і варто було очікувати, найбільше навантаження лягло на сусідні з півостровом області. До Миколаєва, приміром, прибули морські піхотинці з Феодосії та Керчі, авіатори з Бельбеку та Саків, берегові оборонці з Перевального тощо.

Підтримати українських військових зголосилися провідні миколаївські телеканали: обласне телебачення, комунальне підприємство телерадіокомпанія «МАРТ» та «ТАК-TV». Ініційований ними інформаційний марафон дав змогу зібрати необхідні кошти та речі для переселенців з Криму.

Як повідомили в Миколаївській обласній державній адміністрації, загалом для військових та членів

їхніх сімей регіон зібрав понад 700 тис. грн. Кошти спрямували на виплату матеріальної допомоги сім'ям військовослужбовців, придбання речей першої необхідності, а також оплату послуг за проживання та харчування.

А ось Тернопіль прийняв моряків з однойменного корвета. Їх сюди прибуло близько півсотні, у тому числі кілька сімей. Місцева влада попіклувалася, аби після складних випробувань військовослужбовці добре відпочили, оздоровилися та набралися сил. Для цього їм відвели один із найкращих санаторіїв – «Медобори», що в Тербовлянському районі.

Недарма кажуть, що біда гуртує. Нині наше суспільство складає, напевне, один із найскладніших іспитів у своїй новітній історії. Але поки ми разом, ми здолаємо будь-які перепони. Це вкотре засвідчує активна громадянська позиція українців, які в межах акції «Підтримай українську армію» надіслали на благодійні рахунки Міністерства оборони України загалом понад 120 млн грн.

Сергій БАСАРАБ

Скупченість багатотисячного угруповання російських військ на українському кордоні та дії бандформувань сепаратистів продовжують залишатися головною загрозою цілісності нашої держави. Сьогодні проти України йде неоголошена війна. Особливе напруження відчувається на Сході, де, так звані, «зелені чоловічки» та «федерали» підбурюють місцевих мешканців до безладів. Тому українські військові знаходяться в повній бойовій готовності.

НА СТОРОЖІ СХІДНОГО ФОРПОСТУ ДЕРЖАВИ

Піхотинці відремонтували старі гойдалки і з них практикуються в стрільбі з «автомобіля»

– Я міг би навести сотні прикладів мужності та героїзму окремих військовослужбовців, а також цілих підрозділів Збройних Сил України, які в умовах неоголошеної війни ведуть себе мужньо, по-солдатськи виконуючи свій обов'язок перед державою, – наголосив виконувач обов'язків Міністра оборони України генерал-полковник Михайло Коваль. Ці слова можна з впевненістю віднести і до підлеглих полковника Н, які вже понад два місяці охороняють кордони нашої незалежної держави. Саме тому десятки тисяч російських вояків бояться ступити на територію України, бо розуміють – отримують гідну відсіч.

УКРАЇНСЬКІ ТАНКИ ЗУПИНЯТЬ АГРЕСОРА

Уздовж українсько-російського кордону вже викопано 600 км ровів у 4 м завширшки і у 2 м завглибшки. Військові кажуть: це перша перешкода і пастка для бойових машин.

– Танк не може виїхати на такий насип, бо передньою частиною упирається в рів, – пояснює командир танкової роти капітан Андрій Н. За його словами, наша техніка в повній готовності до ведення бойових дій. Це довів і багатокілометровий марш з місця постійної дислокації, під час якого жоден із танків та БТРів не зазнав поломок. Уже на місці вояки добре замаскували свою техніку. За-

Східний форпост країни захищає окрема механізована бригада «Ні дня без бойової підготовки» – таким є гасло її військовослужбовців. І це цілком зрозуміло – важливість тактичних завдань, що стоять перед воїнами-піхотинцями, обумовлена близькістю до великого промислового і густонаселеного міста, яке часто називають «східними воротами держави». У нинішніх умовах частина, здійснивши марш у визначені райони, стала кістяком усіх військових угруповань, зосереджених на східному кордоні з агресором, – десантників, авіаторів, тиловиків.

«ВЕСНЯНА ЗЛИВА»

Міністерство оборони України повідомляло, що упродовж березня-квітня на Сході будуть проведені військові навчання «Весняна злива». До них залучили і підрозділи бригади. За сухими рядками офіційних повідомлень, що у зв'язку з маневрами «здійснюватиметься організоване пересування і тимчасове розміщення окремих підрозділів з'єднань і частин Збройних Сил України», стояла титанічна праця сотень військових.

За словами командира частини полковника Віктора Н., з моменту переведення з'єднання у вищі ступені бойової готовності зразки

озброєння були підготовлені до застосування, після здійснення маршу уздовж східного кордону розгорнули базові табори, створили вогневі позиції і пункти спостереження. Підготовка вояків збільшилася в рази. У найкоротші терміни виконано інженерне обладнання вогневих позицій. Спільно з представниками інших силових відомств організовані оборона і патрулювання місцевості. Частину залучили і до проведення активної фази антитерористичної операції. Зокрема, військові взяли під охорону кілька теплоелектростанцій, блокпости, десятки інших важливих пунктів життєзабезпечення мешканців Сходу України.

вдяки цьому, приміром, «невидимий» танк може знищити будь-яку бойову машину на відстані в 4 км!

В охороні державного кордону беруть участь, окрім військових і прикордонників, активісти громадських формувань з найближчих сіл.

Викопані уздовж кордону рови є першою перешкодою і пасткою для бойових машин.

Як розповів заступник командира частини з виховної роботи підполковник Андрій С., у добровільних патрулях працює вже кілька десятків чоловік з прилеглих населених пунктів.

Зупинившись на визначених позиціях, підрозділи втілили в життя отриманий ще під час навчань багаторічний досвід. Так, характерною рисою багатьох блокпостів є те, що вогневі позиції для особового

НОВІТНІ МЕТОДИКИ – ВІД НАЦГВАРДІЙЦЯ

Участині всіляко заохочується новаторство. Приміром, на останньому польовому вихо-

складу та бойової техніки більше, ніж самих людей та машин. Військові це пояснюють просто: готувалися до дій за різними сценаріями, включаючи і можливість висадки ворожого десанту в тилу, а також застосоване в Криму (і не тільки) підступне ховання агресора за спинами мирних мешканців. Адже треба бути готовими до того, що для росіян гуманітарне право – безглузда річ, тому вони не гребують методами, за які цивілізовані країни десятиліттями таврували фашистів.

Військові готові до дій за різними сценаріями, включаючи і висадку ворожого десанту в тилу.

ді фахівці механізованих підрозділів активно застосовували новітні методики. А запропонував їх колишній представник Національної гвардії, старожил частини майор Олег Г. Офіцер штабу узагальнив й адаптував усе краще, що є в системі навчання бійців спеціальних підрозділів, розвідників і воїнів-миротворців для виучки піхотинців. Сьогодні більшість практичних занять на полігоні відводиться бойовим стрільбам з пістолета Макарова, автомата Калашникова, ручного кулемета, снайперської гвинтівки Драгунова, гранатометів РПГ-7В та АГС-17. Олег запропонував збільшити кількість годин на тренування з вогневої під-

готовки по мішенях, розташованих на різних відстанях. Навіть стрільба з автомобіля передбачена в ході польових виходів. І не біда, якщо його немає. Військові відремонтували старенькі гойдалки і саме з них практикуються в стрільбі. Результат нововведень від колишнього нацгвардійця вражає. Якщо раніше на початкову підготовку снайпера відводилося приблизно 2 місяці, то зараз вистачає й 2 тижнів. За цей час новобранець з відстані 100 м може влучити в монету номіналом «5 копійок».

КРИМСЬКИЙ ДУЕТ

Командир танкової роти капітан Андрій Н. – корінний кримчанин. Але вже кілька років його доля пов'язана зі Сходом країни, де він проходить службу. Кохана дружина – місцева. У подружжя підрастає дитинка. Кримські події, звісно ж, не залишили родину байдужою. В офіцера на півострові залишилися батьки. Для себе Андрій прийняв рішення: до Криму повернеться лише тоді, коли наша територія буде звільнена від агресора. Тож батьків покликав на материк, адже тут нещодавно отримав житло. Дружина у всьому підтримує свого чоловіка.

Тішить той факт, що командири наслідують і його підлеглі. Так, механік-водій танку Т-64Б старший солдат Артур Ш. теж корінний мешканець Криму. Він ви-

рішив продовжити службу в ролі військовослужбовця-контрактника. Із солдатом ми зустрілися на полігоні, де його танковий батальйон займався в польових умовах та відпрацьовував вправи з вогневої та технічної підготовки.

Оселя батьків Артура знаходиться просто на узбережжі Чорного моря. Ще донедавна хлопець вважав, що курортний бізнес, яким він збирався займатися, може забезпечити непогане майбутнє. Але загарбницькі дії російських окупантів перекреслили мрії юнака.

– За національністю я турок. Серед моїх земляків чимало українців, росіян і кримських татар. Проте ми всі з дитинства відчували приналежність до єдиного народу – українського. Я люблю нашу мову, поважаю культуру. І сьогодні, коли постала реальна загроза все

це втратити, я готовий стати на захист наших цінностей, нашої Батьківщини. Поки я залишатимусь на материк. Але вірю, що незабаром повернуся в Крим, наш Крим, а в за-

Кримчанин старший солдат Артур Ш. упевнений, що повернеться на півострів, а в загарбників земля буде горіти під ногами...

гарбників наша земля ще буде горіти під ногами, – упевнений військовослужбовець.

За словами командира Артура капітана Андрія Н., він першим у підрозділі написав рапорт про зміну статусу як військовослужбовця. Зго-

На полігоні для школярів випускних класів влаштовують стрільби з автомата Калашникова.

Капітан Андрій Н., корінний кримчанин, патріот України

дом це стало добрим прикладом для інших солдатів-строковиків.

«ОПЛОТИ» ТА «БУЛАТИ» — З ГАРНІЗОННОЮ ПРОПИСКОЮ

Як уже зазначалося, аби бути завжди на висоті, у розпорядженні піхотинців є свій загальновійськовий полігон. На ньому можна проводити масштабні навчання з бойовими стрільбами та залученням усіх типів військової техніки. Все це дає можливість не

лише підтримувати силу й бойовий дух на належному рівні, а й вдосконалити професіоналізм.

Військові гордяться тим фактом, що їм часто доводиться надавати допомогу випробувачам Харківського конструкторського бюро з машинобудування ім. О. Морозова. Саме на полігоні частини пройшли, як кажуть, перевірку боєм такі відомі бойові машини, як «Оплот», «Булат», бронетранспортер БТР-4.

Командир частини сподівається, що найближчим часом затвердять рішення про поповнення бойового парку підрозділів цими машинами. На них дуже очікують військові, більшість з яких уже добре опанували цю техніку під час випробувань.

ТАТКУ, МИ ТЕБЕ ЧЕКАЄМО!..

Вважається, що військовою людину розчулити досить важко. Але ви бачили б щирі радість чоловіків, коли вони на передовій отримали листи з малюнками від малечі! Таким чином завідувача гарнізонним дитсадком Марина Желізна організувала своєрідний зв'язок між своїми підопічними та їхніми батьками. Діти по-дорослому віднесли до справи, адже скучили за своїми татусями, яких не бачили близько двох місяців. На надісланих «полотнах» намальовано краєвиди рідної країни – квітучі сади, блакитні ріки, яскраве сонечко. Усі сьогодні, не-

залежно від віку, бажають миру. Мабуть, тому й хлопчачки зараз не зображують «війнушку», як це, за звичай, було раніше.

За словами заступника частини з виховної роботи підполковника Андрія С, командування особливу увагу приділяє військово-патріотичному вихованню молоді. Підрозділи відвідують учні шкіл, ліцеїв, гімназій, коледжів області та району. Для майбутніх захисників Вітчизни проводяться Дні відкритих дверей. А на полігоні для школярів випускних класів влаштовують стрільби з автомата Калашникова.

Налагоджена взаємодія і з міською Радою ветеранів Великої Вітчизняної війни, організацією ветеранів військової служби та офіцерів запасу «Офіцерське зібрання», організацією ветеранів Афганістану.

Представники обласного комітету ветеранів локальних війн разом з військовослужбовцями розпочали спільну роботу щодо створення руху юних миротворців. Висока професійна підготовленість військовиків бригади сприяє й тому, що більшість із них неодноразово брала участь у миротворчих операціях на території інших країн. Миротворці повернулися до частини з нагородами та відзнаками за проявлений професіоналізм під час виконання бойових операцій.

Нещодавно на території бригади за ініціативи самих військовослужбовців та за їхні кошти споруджено алею воїнів-миротворців. Невеличкий монумент нагадує всім відвідувачам про роботу українських

солдат щодо встановлення спокою в різних куточках світу.

ДОПОМОГА НЕБАЙДУЖИХ

Близько півмільйона гривень зібрано на потреби армії місцеві мешканці. І сьогодні представники органів самоврядування, громадських об'єднань та пересічні жителі продовжують надавати військовослужбовцям моральну і матеріально-технічну допомогу.

Захисники Вітчизни отримали тисячі свіч запалювання, сотні літрів пального, бензонасоси, карбюратори, десятки ремонтних комплектів для автотранспорту. Командир частини Віктор Н. тішиться, що завдяки небайдужим українцям уже відремонтовано кілька десятків одиниць автомобільної та гусеничної техніки.

Представники органів самоврядування, громадських об'єднань і пересічні жителі надають військовим моральну та матеріально-технічну допомогу.

Також вагома допомога надається у вигляді широкого спектру промислових товарів і харчових продуктів. Так, майже усі, хто задіяний в охороні східних рубежів, забезпечені спальними мішками, розвантажувальними жилетами типу «Сахара», приладами нічного бачення, термобілизною тощо.

Ще одним фактом поділився заступник командира з виховної роботи підполковник Андрій С. У перший день, коли вояки отримали наказ висуватися до пунктів призна-

чення, деякі місцеві мешканці намагалися блокувати техніку. У цій ситуації в нагоді став досвід миротворців. Приміром, у колишній Югославії на початку 1990-х років, коли вперше Україна почала надсилати туди своїх військовослужбовців, був випадок: протестувальники захопили в полон українських миротворців, знищили техніку. Військовослужбовці були виставлені живим щитом, приковані кайданками до певних об'єктів, щоб убезпечити їх від бомбардування миротворчими силами.

не потрібно чекати наказів вищого керівництва на застосування зброї – цілком достатньо відповідних положень статутів.

Отже, буквально через кілька годин, коли на переговори із «зеленими чоловічками» вийшов полковник Віктор Н. і попередив про застосування зброї у випадку перешкоджання законним діям військовослужбовців, «гарячі голови» швидко охолотили. І це ще не все! З часом багато хто з людей зрозумів, що їх підбурювали до незаконних дій «чужаки», такі собі «заслані козачки». Тож колишні блокувальники першими долучилися до організації спонсорської допомоги гарнізону.

Аби запобігти страшній біді, коли смерть забирає життя наших людей безглуздо, через підбурювання та брехню начебто «своїх», звертаємось до співвітчизників:

Шановні українці!

Ми цінуємо кожне ваше життя, бо ви – часточка нашої держави. Присутність підрозділів Збройних Сил України в східних її областях направлена виключно на захист громадян, незалежно від їхньої національності. Більше того, приведення їх у бойову готовність є закономірною реакцією на погрози застосування сили та агресії проти територіальної цілісності нашої країни, які останнім часом лунають від офіційних представників Російської Федерації. Повірте: східний суходіл України надійно захищений, і піхотинці не поступляться жодним сантиметром рідної землі. Перемогу здобудемо разом! Перемога буде за нами!

Олександр ПРИСЯЖНИЙ.
Фото автора

НА ТАВРІЙСЬКОМУ

За наказом громади — привітати і морально підтримати солдатів та офіцерів українського війська на південному рубезі — зі Львова вирушила делегація журналістів, блогерів і діячів молодіжних громадських організацій.

Ми з вами, воїни України!

Як кажуть: сказано — зроблено! На підготовку виїзду відведено буквально менше доби. І ось потяг № 110 «Львів-Херсон» разом з ініціативною групою вже мчить до столиці старовинної Таврії.

Перша зупинка у Херсоні. Будівля місцевої облдержадміністрації. Тут у нас призначена зустріч із членами Спостережної ради суспільної акції «Ми з вами, воїни України!» Цей орган створили задля підтримки Збройних Сил України та інших силових структур, які прибули до області посибити захист південного кордону держави.

Сто другий кабінет Херсонської ОДА за відвідуваністю може позмагатися принаймні з приймальною очільника області Юрія Одарченка. До невеличкої кімнати не припиняється потік відвідувачів.

Галина Уманець, Алла Дігтяренко, Олена Коротецька свою волонтерську логістичну діяльність розпочали ще в минулому році — з початком київського Євромайдану. А з перших днів перебування в об-

ласті підрозділів Збройних Сил України, що були передислоковані з інших регіонів у зв'язку з агресивними діями військ РФ поблизу нашого державного кордону, ці тендітні пані взялися опікуватись потребами наших військовиків.

Об'єднавши зусилля багатьох херсонців у потужну спільноту небайдужих громадян, почали допомагати армійським підрозділам усім необхідним.

— Цікаво, що першими зі своєю допомогою до нас звернулися соціально незахищені верстви населення, а саме — пенсіонери, — розповідає Галина Уманець. — Чимало з них, незважаючи на мізерні статки, віддавали останні свої заощадження. Інколи пожертви були до 500 грн, що, як відомо, становить більше половини пенсії стареньких. Матеріальну підтримку війську надавали навіть інваліди по зору.

Координатори майже щодня відвантажують українським захисникам необхідні речі по мірі їх надходження від спонсорів-благодійників, починаючи від акумуляторів для військової техніки і за-

кінчуючи гумовими чоботами, приладам для гоління.

До слова, бухгалтерія всіх закупівель та поставок ведеться вкрай ретельно і максимально прозоро для перевірки громадськості. Майже щодня на сайті облдержадміністрації публікується детальний звіт.

Вихідних в активісток не буває.

— Навіть 8 Березня ми з дівчатами їздили до Криму. Возили нашим заблокованим у частинах військовим необхідні речі, — продовжує Галина.

Хлопці, які фактично перебували в оточенні, були надзвичайно стурбовані, переживали за нас. Адже вже тоді на кримських дорогах і блок-постах лютували «заслані козачки». Та ми не боялися. Чоловіків із собою не брали, самі сідали за кермо і їхали.

Пильні «очі» Таврійського неба

В облдержадміністрації зустрічаємось із заступником начальника Херсонського гарнізону — зас-

РУБЕЖІ

тупником обласного військового комісара по роботі з особовим складом підполковником Олександром Рибіцьким.

За словами офіцера, військові комісаріати області плани щодо часткової мобілізації військовозобов'язаних виконують. Укомплектувавшись до повного штату, самі працюють у штатному режимі.

Зараз усі військові частини Херсонщини приведені до штату військового часу. А особовий склад інтенсивно займається бойовою підготовкою та посилено несе службу.

Небо над Таврією та двома сусідніми областями охороняють ракетники Херсонської гвардійської зенітної ракетної ордену Червоного прапора бригади. Ця військова частина стала першою, куди делегація львівських журналістів та громадських активістів привезла подарунки і паски від галицьких майстринь. А музичний гурт «Хочу ще!» у складі Наталії Чабан та беззмінного ведучого львівського Євромайдану Юрія Шевели представив свій кліп «Час дати відсіч».

Розуміючи, що через щільний графік занять, чергувань і нарядів багато часу у військовослужбовців займати не можна, ми провели коротку зустріч, передали подарунки та вітання зі Львова.

Заступник командира військової частини по роботі з особовим складом підполковник Володимир Нор каже, що роботи останнім часом значно побільшало попри поповнення призваних із запасу «партизан». Військовозобов'язані поки що проходять період бойового злагодження і вживаються в армійську реальність. Тож до несення чергувань залучається, так би мовити, «кадровий» особовий склад. Тішить те, що серед новоприбулих вистачає навчених спеціалістів, які вміють працювати на техніці, що стоїть на озброєнні в бригаді, тож акліматизаційний період, на думку офіцера, буде не тривалим.

Ідеологічний форпост

Вирушаємо до Нової Каховки. Це порівняно невелике місто.

Близько 100 тисяч населення. Приблизно за годину їзди від Херсона.

Однак саме тут сконцентровані найважливіші стратегічні об'єкти регіону: Новокаховська ГЕС, Північно-Кримський канал, система енергомереж. Фактично 80 % питної води та 70 % електроенергії для окупованого Криму йдуть саме звідси. Тож і охороняються ці об'єкти належним чином: окрім особистої служби охорони, їх посилено пильнують підрозділи Міністерства оборони, МВС та СБУ.

Допомагають військовослужбовцям вартувати місто представники патріотичних організацій та місцева самооборона. Один такий блокпост, що охороняє під'їзні шляхи до Новокаховської ГЕС, водночас є ідеологічним форпостом України в боротьбі із загарбниками та сепаратистами. Якщо бачені нами до цього подібні фортифікаційні споруди силових відомств виглядали досить аскетично, то громадські активісти тут постаралися, щоби їхня твердиня, окрім оборонної функції, викону-

вала ще й ідеологічну. Лишень уявляють собі: будови і загородження рясно прикрашені національною символікою. Очі просто розбігаються від величезної кількості патріотичних гасел, написаних фарбою, маркером, емаллю з балончика. Деякі лозунги вражають дуже дотепним змістом. Щоправда, вони не підлягають публікації – автори дуже емоційно сприйняли путінську агресію в Криму та на Сході України.

Старший об'єкту – представник самооборони Олег Єрмолаєв пояснює: «Ми допомагаємо нашим військовим та правоохоронцям стояти на варті нашої держави.

У нас налагоджено стабільний радіозв'язок та обмін інформацією. Ну а гасла, що прикрашають територію фортифікації, – це ініціатива нашої молоді. Хлопці надзвичайно креативні і хочуть не лише обороняти рідне місто від окупантів, але й підтримувати патріотичні настрої місцевого населення та гостей краю. Фронт має бути не лише збройним, але й ідеологічним».

Хлопці хочуть не лише обороняти рідне місто від окупантів, але й підтримувати патріотичні настрої місцевого населення та гостей краю. Фронт має бути не лише збройним, але й ідеологічним.

Звичайно, що на територію військових і міліцейських блокпостів на стратегічно важливих об'єктах ми не потрапили. Годі й казати про фото- чи відеозйомки. Але подарунки від галичан усе ж таки передали. Один з офіцерів механізованої бригади Сухопутних військ ЗС України, який приймав презенти від львівської делегації, – старший лейтенант Олександр Чурсин повідомив, що вони добре укріпилися на дорученому їм об'єкті, позиції обладнали за усіма вимогами військово-інженерної справи та зробили багато іншого, аби нападників «порадувати» деякими сюрпризами.

Ми – різні, але ми – разом!

До боротьби з проявами імперського шовінізму та ксенофобією долучилася учнівська молодь Нової Каховки. Учні старших класів міської СЗОШ № 8 вирішили внести свою лепту в протидію негативним інформаційним викликам. Тож запросили до свого навчального закладу виставку під назвою «Разом», присвячену сучасності та історії національних громад України.

Причому гідями на виставці працюють самі школярі. Спираючись на персональні та історичні панелі виставки, вони розповідають про молодь різних національностей, що мешкає в Україні: українців, вірменів, греків, німців, кримських татар, євреїв, ромів, росіян тощо. Не обходять увагою і біженців та шукачів притулку, як соціальної групи.

Юні екскурсоводи, розмірковуючи про українську молодь, упевнені: нове покоління – сучасні європейці і, на перший погляд, дуже схожі між собою. Однак кожен із них є представником свого народу, тож не може бути «типовим представником» іншої національності: чи-то росіян, чи-то кримських татар... Кожен із них є особистістю. І поєднає їх не лише громадянство...

Нова Каховка чекає «Нову Каховку»

Керівництво оборонного відомства визнало міську громаду Нової Каховки найкращим шефом Збройних Сил України. Про це під час зустрічі не без гордості повідомив міський голова Віктор Коваленко.

Навчальний катер «Нова Каховка» був приписаний до суден забезпечення Академії військово-морських сил України імені П.С. Нахімова в Севастополі. У ході кримських подій корабель заблокували, а згодом і захопили російські агресори.

– Ми дуже переживали за долю наших хлопців. Від першого дня тримали з ними постійний зв'язок, передавали необхідні речі та навіть поповнювали рахунки мобільних.

Бачили і чули інформацію про штурми озброєними бойовиками інших військових кораблів українських ВМС. Напевно, це були найважчі дні для громади нашого міста, – згадує Віктор Коваленко. – За повідомленням із Севастополя, команді вдалося запобігти псуванню та розукомплектуванню корабля. Маємо надію, що незабаром і самі побачимо наших героїв-моряків.

Хотілося б організувати захід «Нової Каховки» до нашого міста. Раніше ми практикували таку процедуру, адже водотоннажність судна дозволяє захід у Дніпро. А якщо це буде неможливо, то принаймні запросимо до себе команду підшефного корабля.

Ми звідси не підемо...

Селище міського типу Чаплинка – батьківщина відомого українського публіциста та драматурга Миколи Куліша. А тепер ще й ближнє прикордоння з окупованим Кримом. На звороті дорожніх знаків, що стоять обабіч траси на Крим, хтось фарбою написав: «Увага! До російських окупантів стільки-то кілометрів».

У районі населених пунктів Чаплинка, Червоний Чабан і Каланчак розташовані передові позиції декількох підрозділів Сухопутних військ ЗС України.

Після необхідної перевірки нам дозволили відвідати лише одну з польових баз піхотинців. Ми побачили табір у полі, облаштований за усіма правилами фортифікації. Проте роботи по зміцненню бази тривають і досі. Загалом, атмосфера тут насичена небезпекою. По периметру бази несуть службу чатові, через оптику спостерігаючи за умовною лінією кордону. У степу добре видно, як димлять труби фірташівського «Кримського титану». Там, за лиманом, уже ворог.

У тилу бази піхотинці розгорнули польовий табір для прийому бі-

женців. Обговорюючи побутові умови, офіцер відділення по роботі з особовим складом капітан Сергій Майдюк запевнив: «Особовий склад завдяки спільним зусиллям командування і місцевих громад має достатній рівень забезпечення».

Військові проживають у наметах. Є можливість регулярно митися в лазні. Рівень харчування – на висоті: місцеві мешканці буквально завалили продуктами для додаткового пайка.

Крім того, організовано культурне і духовне життя особового складу. Часто приїжджають з концертами різні творчі колективи. Відкрито польову каплицю, де регулярно проводиться служби». Наприкінці розмови офіцер пообіцяв: «Ми звідси відступати не маємо наміру і бажання, бо це – наша Земля!»

Такої ж думки і командир танкового взводу старший лейтенант Антон Мілько. Машини його підрозділу надійно вриті в землю, а гармати розгорнуті в бік противника.

– Я корінний луганчанин, – говорить офіцер. – Але служу на території центральної України. Там одружився, там народилися мої діти. Я і мої підлеглі готові битися за Україну! Готові виконувати Присягу!

Такий бойовий настрій людей у погонах духовно підтримують на передовій не лише священник чи такі делегації, як наша. У таборі є і свій козак – 82-річний генерал-хорунжий чорноморського козацького війська Йосип Кремень. Він поставив собі за мету об'їхати всіх захисників Херсонщини, щоби поспілкуватися, а заразом і розповісти про історичну боротьбу українського народу за свою незалежність.

Сам пан Йосип родом із Львівщини. Тож дуже зрадив, зустрівши своїх земляків: «Львів – це місто патріотів. За патріотичні погляди я відсидів у радянських в'язницях 11 років. Ніколи не думав, що доживу до тих літ, коли українцям знову доведеться збройно захищати свою землю. І знову від тих самих...»

Але я спокійний, бо бачу, що хлопці тут навчені та серйозні. Не відступлять!»

Володимир СКОРОСТЕЦЬКИЙ

ЗАХОПЛЕННЯ

Криму очима українського майора

Із заступником командира 1-го окремого батальйону морської піхоти по роботі з особовим складом майором Ростиславом Ломтевим я зустрівся в Миколаєві, де сьогодні дислокується підрозділ. Він разом із підлеглими щойно прибув на материкову частину України для подальшого проходження служби. І хоча Ростислав досі не може повірити в те, що відбулося в Криму, та оговтатися від побаченого, натомість розповів, як українські морські піхотинці пережили дні блокади.

— У ті дні я знаходився у відпустці. У мене саме народилась донька і я допомагав дружині доглядати за немовлям. Та насолодитися батьківським щастям сповна не судилося — мені подзвонив підлеглий і доповів, що біля контрольно-перепускного пункту нашої частини з'явилися БТРи морської піхоти Російської Федерації. Свое перебування представники іноземних військ аргументували проведенням навчань. Згодом по телебаченню показали новину: Президент Росії Володимир Путін отримав від Державної Думи дозвіл на введення військ в АР Крим через ситуацію, що склалася на той час. Я зрозумів: відпустку необхідно перервати. Тож негайно виїхав до частини.

У батальйоні вже відбулися загальні збори. Колектив прийняв рішення: у випадку вторгнення на територію частини відстоювати її до останньої краплі крові. Настрій серед особового складу панував бойовий. І його неможливо було приховати від «зелених чоловічків», які розташувалися біля нашого КПП. Вони добре розуміли: морська піхота — рід військ, з яким жартувати не можна.

Мирно, тихо, без людських жертв та кровопролиття — таке нібито завдання від керівництва отримали російські військовослужбовці. При цьому захопленими або блокованими на той час уже виявилися, крім нашої військової частини, й інші підрозділи Збройних Сил України та адміністративні будівлі, розташовані в Криму. Кількість російських військ на півострові виявилася досить чималою, починаючи від представни-

ків спецслужб, полків спецпризначення і закінчуючи «славнозвісним» батальйоном «Восток». За оцінками українських військовиків, загалом їх налічувалось понад 3 тис. осіб. На кримську територію вони прибули не на військовій техніці, а цивільним транспортом, використовуючи в основному легкові автомобілі та мікроавтобуси.

«Зелені чоловічки»
російської національності

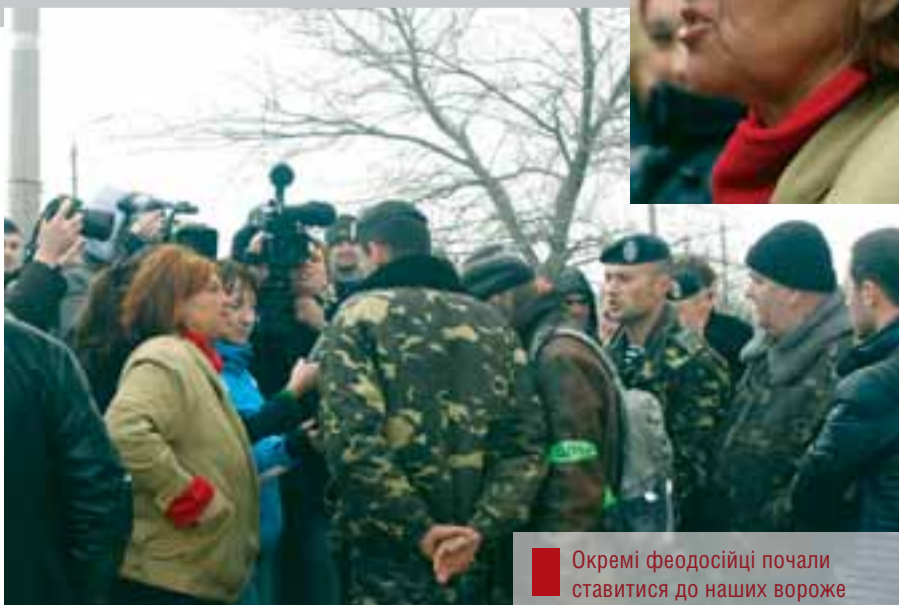

Наш блокпост

До місця призначення вони дісталися напрочуд безперешкодно. Хлопці з густими бородами «толерантно» давали настанови представникам автоінспекції, що зараз, мовляв, проїде автоколона без номерних знаків у кількості 20 одиниць, це — наші співробітники, тож зупиняти їх не потрібно. У такий спосіб добре озброєні та екіпіровані люди швидко й оперативно переміщались у визначеному напрямку.

Тоді я зрозумів: жартувати ніхто не збирається. Крим «кишить» спецпризначенцями різних напрямків діяльності, які готові виконати будь-яке завдання. І хоча в перші дні ми намагалися не провокувати один одного, проте згодом не обійшлося і без крові: загинув прапорщик, отримав поранення офіцер Фотограмметричного центру Управління центрального військово-топографічного та навігаційного Головного управління оперативного забезпечення Збройних Сил України. Безглуздий випадок стався і неподалік розташування нашого батальйону. Невміло поводячись зі зброєю, а точніше демонструючи свої «ковбойські» навички, російський офіцер прострелив собі

обидві ступні. Наші військовослужбовці надали йому першу медичну допомогу.

Перебуваючи під блокадою російських морпів, ми почувалися досить дивно. Адже з бригадою морської піхоти Чорноморського флоту РФ мали давні дружні стосунки. Зокрема, брали участь у спільних навчаннях і парадах, що проходили в Севастополі. Російські військовослужбовці були нам не чужі і ми ніколи не могли уявити їх у ролі агресорів.

Зараз все це може здатися дивним, але в перші дні, так званих, навчань на їхні прохання ми навіть заряджали їм мобільні телефони. Нас блокували переважно солдати строкової служби. Третього дня стало помітно, що вони не британі, а очі видавали голод. Взуття в них також було не в кращому стані, адже ночували в «броні». Пізніше до них прибуло підкріплення. Нову партію «зелених чоловіг» підняли по тривозі та погрузили в літаки. Приземлившись на територію Криму, російські десантники навіть не уявляли про своє місцезнаходження. До того часу, поки ситуація на півострові не загострилась, ми спілкувалися з ними без проблем. І лише після того, коли Путін дав наказ про ввід військ до АР Крим, ми зрозуміли: це не навчання...

Сумніви миттєво розвіялись. Біля КПП частини з'явилися радикально налаштовані «мирні» протестувальники з прапорами партії «Русское единство». Ми отримали першу інформацію про можливий штурм батальйону. Я негайно звернувся до адміністрації міста, ветеранських

організацій, журналістів, аби не трапилось біди. Адже будь-який штурм – це заздалегідь продумана бойова операція, що передбачає численні жертви. Але ми, бачить Бог, не хотіли кривавої бійні між братами по вірі, яких вважали такими на той час.

До командира батальйону прийшла делегація в складі заступника командувача Південним округом ЗС РФ та заступника командира Військово-морських сил з берегової охорони. Їх супроводжував Герой Росії підполковник Володимир Корпушенко. Прибулі висунули нам ультиматум скласти зброю. На роздуми та прийняття рішення дали одну годину. Попередили, що у разі відмови о 10-й годині розпочнеться штурм.

У визначений час біля нашого розташування вже були представники адміністрації, ветерани, кореспонденти. Штурму не відбулось. Це був такий собі пробний маневр. Піз-

ніше в частині відбулася зустріч між командуванням батальйону, представниками влади, ветеранських організацій і російською стороною. Є таке прислів'я: «Потрапляючи в нове приміщення, пес чує самого доброго, а людина – сильного». Так от, представники міської адміністрації заходилися вовтузитися біля підполковника Корпушенка, підносячи йому крісла.

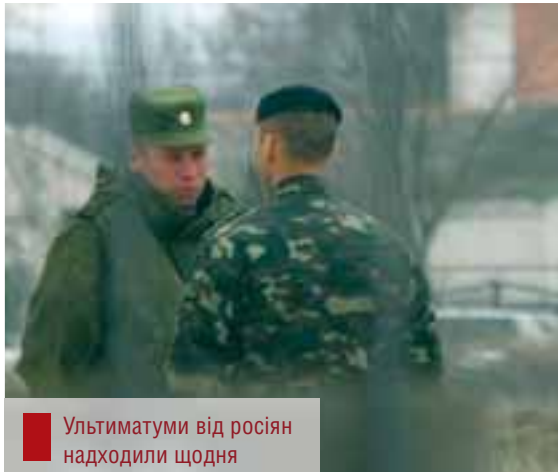
По закінченню перемовин кількість мітингувальників перед воротами частини зростає втричі. З автомобіля «Газель», де був установлений рупор, лилася суцільна брехня про те, що від українського командування командир батальйону нібито отримав значну грошову суму за незраду Україні. Протестувальники викрикували вимоги, аби ми негайно здали зброю. Біля КПП розгорнули 2 намети. В одному розливали спиртні напої, а другий використовували для агітації за Росію. Таке ось «неординарне» заохочення. Народ потихеньку «заряджався» спиртним і негативом.

Я вийшов за територію частини. Переді мною скупчилося чимало людей з російськими партійними та державними прапорами. Вони викрикували проросійські лозунги. Народ притих, коли я промовив: «Ми нікому не завдамо шкоди, ми ж – феодосійці й стільки років були разом! Ми не мали зброї в руках до сьогоднішнього ранку, поки не з'явилися російські БТри». У відповідь я почув гучний незадоволений голос цивільної особи в кубанці казака: «Це наші БТри!» Нахабство та зухвалість,

так званої, самооборони не мали меж. Але найбільше дратувало те, що лави кримчан склалися переважно з представників ростовського казачества. Саме вони ініціювали і саме вони проводили акції протесту в цей період. Вступати з ними в полеміку було марною тратою часу. Адже в Крим вони прийшли з конкретною метою і для її досягнення не погребують нічим.

У ході зустрічі було досягнуто певних компромісів, які не дозволили ситуації перетворитись у некеро-

Ультиматуми від росіян надходили щодня

ваний хаос. Ми поставили конкретне запитання: «Ви нам довіряєте?» Вони відповіли: «Так. Ми вас знаємо давно». Тож ми запропонували, щоб батальйон охороняв кордон міліції з метою недопущення проникнень на його територію. Наші вимоги виконали. Російські війська, у свою чергу, організували буферну зону. Усі виходи були ними перекриті. **Серед росіян постійно відбувалися ротації, аби вони не звикли до нас, не встигли вивчити реальну ситуацію, не встигли зрозуміти, що вони – загарбники.** Тож до російських лав прибували військовослужбовці не слов'янської зовнішності з характерними діалектами мови.

Тим часом ворожа сторона не припиняла тиск на командира. Спочатку вона вимагала здати зброю під її охорону. Пізніше – у нашій кімнати для зберігання зброї. Мотивуючи тим, що не хочуть, аби вона потрапила до рук радикально налаштованих людей. На що ми відповіли: «Зброю не здамо, тим більш – під охорону іноземним військовослужбовцям».

Згодом нелегітимне керівництво

Криму запропонувало провести переговори зі всіма командирами частин та військ берегової оборони в місті Перевальне. Від нашого батальйону делегували мене. На зустрічі був присутній представник комітету Російської Федерації з питань оборони та безпеки Дмитро Саблін. Він був упевнений, що питання Криму вирішиться протягом тижня, тож запропонував залишитись у складі нової кримської армії. «Матимете, – мовляв, – усі привілеї та пільги, а також гарні посади та військові звання».

Наприкінці переговорів намагався ще й залякати: «Якщо не погодитесь, ситуація розвиватиметься за Сирійським сценарієм. Адже ви за півкроку від громадянської війни. Ніхто краще не вбиває один одного, як брат брата. Ми живемо за одними законами, у нас схожі цінності і коли процес розпочнеться, зупинити його буде неможливо». На що натякав Саблін, говорячи про братовбивчу війну, тоді залишалося лише здогадуватися. Але, схоже, що в її початку російський представник не сумнівався.

Під час конференції мені зателефонував командир і повідомив, що ситуація біля території батальйону змінюється. Замість «зелених чоловічків» з'являються «сірі». Ми припустили, що це підготовка до штурму. Зважаючи на такий розвиток подій, я задав питання представнику самопроголошеної влади: «Що означає ця зміна?» Той вирішив відкараскатися: «Це представники самооборони. Вони знають, що робити. Ми їх не контролюємо». Я відповів: «Якщо вважаєте себе владою, то повинні контролювати всі процеси, які відбуваються на вашій території. Інакше владою вас назвати не можна».

Як з'ясувалося згодом, зміна «зелених» на «сірих» та приховування техніки, що блокувала батальйон, відбулася через місію ОБСЄ. У такий спосіб агресори намагалися замаскувати присутність російських військ на півострові.

Одного разу через військові засоби зв'язку нам надійшло розпорядження здати зброю на склади. Ми з командиром почали розміркову-

вати, як вчинити. Служити в новій кримській армії ніхто не бажав. Тож, аби уточнити подальші дії, командир зателефонував тодішньому ТВО Міністра оборони України адміралу Ігорю Тенюху. Яким же було наше здивування, коли дізналися, що команди на здачу зброї він не давав. Вона надійшла від контр-адмірала Дениса Березовського. Він саме направлявся до частини, щоб контролювати цей процес. Тут на нього вже чекали його російські «колеги». **Паралельно дорогою до нас Денис Березовський йшов дорогою зради, перетворюючись з контр-адмірала на зрадника України.**

Згодом росіяни розпочали операцію щодо заволодіння батальйоном. Використовували при цьому декілька варіантів. Спочатку валили штурмом і пропонували «молочні ріки та кисільні береги». Коли не допомогло, почали впливати психологічно. Цей спосіб виявився більш дієвим. На той час у Криму вже відключили трансляцію українських каналів. Інформацію населення отримувало з російських джерел. Тож наші військовослужбовці, спілкуючись з батьками, дружинами та близькими, переважна більшість яких – росіяни, потрапляли під небезпечний психологічний тиск. Така моральна атмосфера призвела до того, що процент бажуючих захищати батальйон щодня пропорційно зменшувався.

На цьому тлі в одній із частин відбувся курйоз. Близько 50 військовослужбовців вирішили прийняти присягу на вірність кримському народові. На свято запросили командувача Чорноморського Флоту Росії. Приїхавши до них, він запитав: «Хлопці, кому присягаєте?» У відповідь почув: «Кримському народові!» «А хіба є такий?» – недобре посміхнувся той і поїхав.

Ми всіляко намагалися передбачити розвиток ситуації. І, чесно кажучи, були переконані, що «російський брат» намагається лише посилити автономію Криму. Насправді ж – він відібрав частину України. Я упевнений, що згодом кримчани самі зрозуміють свою помилку і ніколи не пробачать такий «подвиг» Путіну.

Записав Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Неофашистський дух

або

Декілька слів про розчарування
Іваном Ільїним, улюбленим
філософом Володимира Путіна

Скажіть, які книги ви читаєте, хто ваш улюблений автор, і я скажу, ким ви є. Це судження переконливо підтверджує й Святе Писання, в якому людина порівнюється з глеком.

Однак він – лише її тіло, а ось світогляд, переконання, рушійні сили, воля та інше формують те, яким змістом цей глек наповнено. Досвід ознайомлення з філософськими трактатами білоемігранта Івана Ільїна, який я отримав декілька років тому, та його несподіване продовження нині ще раз засвідчують правдивість цього висновку та примушують узятися за перо.

Перше знайомство зі спадком Ільїна

Дві роботи Ільїна – «Шлях духовного об'новлення» та «Шлях до очевидності» – я прочитав, як кажуть, на одному диханні. Його роздуми про патріотизм, батьківщину, армію, державу ґрунтуються на релігійності і від того набувають особливого, далекого від затертого формалізму звучання.

Для прикладу наведу декілька епізодів щодо військово-патріотичного виховання молоді: «Так би мовити „казенний“, зовнішньо-примусовий, офіційний патріотизм

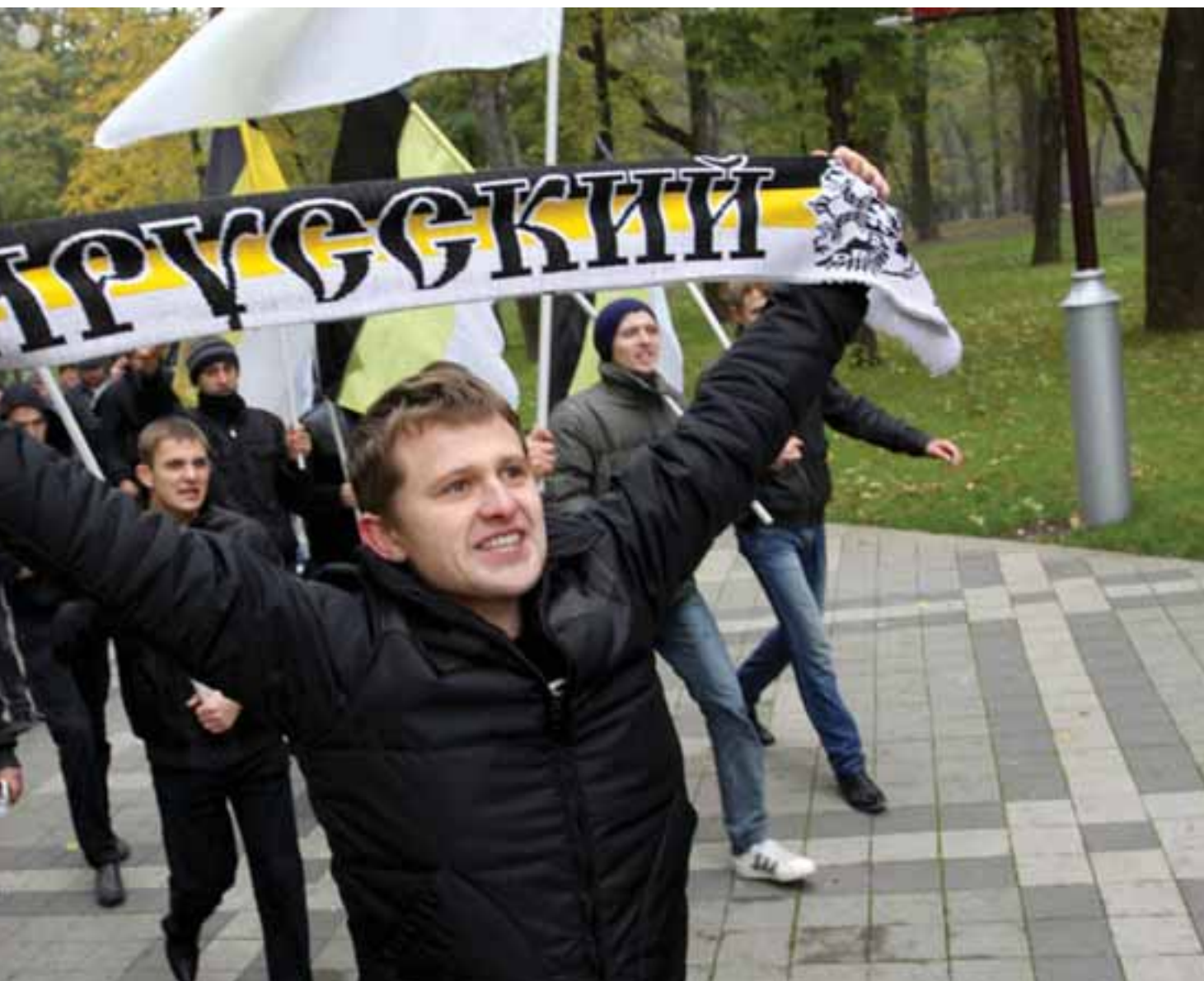

далеко не завжди пробуджує і виховує в душі почуття батьківщини, нерідко навіть пошкоджує його. Але досвідчений і тактичний вихователь може дійсно пробудити в дитині справжній патріотизм. Але саме пробудити, а не нав'язати. Для цього він сам має бути щирим і переконаним патріотом та вміти переконливо показувати дітям ті глибини і красоти батьківщини, які насправді заслуговують любові та поклоніння».

Або ще: «Підліток має навчитися переживати успіх своєї національної армії як свій особистий успіх; його серце має боліти від її невдач; її вожді мають бути його героями; її знамена – його святинею. Серце людини

«да испустит дух»!

взагалі належить тій країні і тій нації, чию армію вона вважає своєю».

І нарешті: «Без армії, яка стоїть духовно та професійно на належній висоті, – батьківщина залишиться без оборони, держава розпадеться і нація зійде з історії. Викладати підлітку інше розуміння – означає сприяти цьому розпаду та зникненню».

У той період, коли українську армію безкінечно скорочували під лозунгами перманентних реформ, коли професія військового нівелювалась, трактати Івана Ільїна видавались надзвичайно актуальними та такими, які конче необхідно брати на озброєння. Тим більш поруч, у Росії, був приклад реалізації ідей філософа. До того ж йо-

го книги пропагував особисто Володимир Путін. Він і сьогодні є прихильником мислителя-білоемігранта, а тому його спадок активно вивчається на всіх рівнях влади та суспільства. Та найголовніше, що було очевидним: Росія по-справжньому розбудувала армію, дбаючи про її озброєння, бойове навчання, соціальний статус людей у погонах. Контраст зі станом справ в Україні став надзвичайно виразним. На цьому фоні наше військово-патріотичне виховання також було приречене жити в рамках формального підходу, адже не мало основного: джерела моральної підпитки – престижного інституту під назвою «армія». Вибір професії військового аж ніяк не надид-

«Вони збираються розділити всеєдиний російський „віник” на прутики, переламати ці прутики поодиночі і розпалити ними затухаючий вогонь своєї цивілізації. Їм треба розчленувати Росію, щоб провести її через західне рівняння і розв’язування і тим погубити її план ненависті і владолюбства».

Іван Ільїн

хав та не користувався повагою в суспільстві. У той же час Іван Ільїн переконував у недопустимості такої ситуації й видавався правим. Пам’ятаю, як з цілковитим розумінням віднісся я до рішення Президента Росії про перепоховання праху філософа на батьківщині, що зворушливо засвідчило про його визначний внесок у духовні засади розбудови нової Росії.

Та все ж використовувати тексти Ільїна у своїх публікаціях не став. Спіткнувся об його обґрунтування важливості виховання російського націоналізму. Зокрема насторожили слова: «Дарма було б вказувати на те, що націоналізм веде до взаємної ненависті народів, до відособленості, „провінціоналізму”, зарозумілості і культурного застою. Все це стосується хворого, потворного, викривленого націоналізму і зовсім не стосується духовно здорової любові до свого народу». Ось як! Виявилось, за Ільїним є два види націоналізму. Однак, як і хто їх відрізнятиме, на це питання мислитель відповіді не дав. Проте багато ілюстрацій дали сама історія та сучасність. Уже тодішня риторика офіційної Москви не давала жодного шансу не те щоб українському націоналізму, але й будь-якій «українськості» бути здоровою та прогресивною. Невеличкі за форматом та дуже зручні для читання в дорозі книжечки Івана Ільїна відклав у бік, а потім і зовсім відмахнувся. Зрештою, хіба на ньому світ клином зійшовся?

Друге знайомство та корінна переоцінка

Минуло декілька років і ось отримали для багатьох абсолютно несподіване: анексію Криму, дестабілізацію на Сході країни. Росія з братської перетворилася на ворожу. Вживаність прізвища Путін перевершила все можливе, а заодно із цим зросла цікавість до його вподобань. Іван Ільїн став одним із мірил керманіча Росії. Ось так несподівано для себе довелося повернутися до особистості мислителя, який раніше викликав певне протиріччя і навіть збентеження. Так все ж ким був Іван Ільїн? Як відомо, людина найбільше та найправдивіше розкривається у важкі періоди випробувань та перемін. Так сталося, що до моїх рук потрапили дві публікації Ільїна, які примусили корінним способом його переоцінити. Перша – «Націонал-соціалізм. Новий дух» – опублікована в 1933 році у французькому виданні «Відродження», друга – «Про фашизм» – у 1948-му.

Не повірив власним очам: у 1933 році, живучи і працюючи в Берліні, Іван Ільїн вітав прихід до влади... Гітлера. У паризькому білоемігрантському виданні він писав: «Європа не розуміє націонал-соціалістичного руху. Не розуміє і боїться... Нам, що знаходяться в самому котлі подій і бачать все своїми очима, прихильним до всіх нових розпоряджень і законів, стає морально неможливим мовчати. Треба говорити, і говорити правду... Ми радимо не вірити пропаганді сурмачів про тутешні „звірства”...». Що зробив Гітлер? Він зупинив процес більшовізації в Німеччині і надав цим найбільшу послугу всій Європі... Поки Муссоліні веде Італію, а Гітлер веде Німеччину – європейській культурі дається відстрочка».

Більш того, Ільїн обґрунтовує сутність «нового духу» націонал-соціалізму: «Патріотизм, віра в самобутність німецького народу і силу німецького генія, почуття честі, готовність до жертвовного служіння, дисципліна, соціальна справедливість і позакласове, братськи-всенародне єднання... Словом – це дух, що ріднить німецький націонал-соціалізм з італійським фашизмом. Однак не тільки з ним, а ще й з духом російського білого руху... Справа, насамперед, у тому, щоб ми самі вірно зрозуміли, продумали і відчували дух націонал-соціалістичного руху. Несправедливе очорнення і наклеп на нього заважають вірному розумінню, грішать проти істини і шкодять всьому людству...»

Отож Ільїн, який вважав себе православним мислителем, спромігся підкреслити спорідненість білогвардійського руху з фашизмом і нацизмом. Зробив це навіть попри те, що загалом ні священики, ні колишні

царські офіцери не були на боці нацистів. Тверду відповідь тим, хто спокусився пропагандою фюрера, дав, зокрема, генерал Денікін, який свого часу очолював білий рух: «Мені хотілося б сказати – не тим, хто продався, з ними говорити нема про що, – а тим, хто щиро помиляється, збираючись у похід на Україну разом з Гітлером: якщо Гітлер вирішив іти, він обійдеться без вашої допомоги...»

Серед тих, до кого не дійшов такий красномовний натяк Денікіна, була менша частина білої еміграції. Зокрема, згідно з узагальненням Ільїна діяли білі генерали Краснов і Шкуро, за що й отримали справедливе правове покарання: були страчені в 1947 році.

Сам Іван Ільїн, пересидівши в Швейцарії Другу світову війну, у 1948-му пише статтю «Про фашизм». Здавалося б, для християнина, яким він себе, безумовно, вважав, після суворого уроку історії, яким стала війна з її багатомільйонними жертвами та злочинами перед людством, настав час покаяння. Однак філософ-білоемігрант, осліплений лотою ненавистю до більшовизму, не змінює своїх переконань: «Фашизм – явище складне, багатостороннє і, історично кажучи, далеко не зжите... В оцінці його потрібні спокій і справедливість... Під час наступу лівого хаосу і лівого тоталітаризму це було явищем здоровим, необхідним і неминучим... фашизм був правий, оскільки шукав справедливих соціально-політичних реформ... Нарешті, фашизм був правий, оскільки виходив зі здорового національно-патріотичного почуття, без якого жоден народ не може ні затвердити свого існування, ні створити свою культуру». Водночас, на думку Ільїна, фашизм здійснив і ряд помилок, що додали його назві «того одіозного забарвлення, яке не втомлюються підкреслювати його вороги... Тому для майбутніх соціальних і політичних рухів подібно-

го роду треба обирати інше найменування... Франко і Салазар зрозуміли це і намагаються уникнути зазначених помилок. Вони не називають свого режиму „фашистським”. Будемо сподіватися, що і російські патріоти продумають помилки фашизму і націонал-соціалізму до кінця і не повторять їх». До помилок Гітлера Ільїн причислив: тоталітарну ідеологію з терористичними методами влади та пропаганду переваги одних націй над іншими, що супроводжувалася військовими злочинами та геноцидом.

Замість епілогу

Ось такий улюблений мислитель Володимира Путіна. Стаття «Про фашизм» дає підстави вважати Івана Ільїна натхненником гуманного неофашизму. А щодо його нового замаскованого найменування, то що це, як не «регульована демократія»?

Висновки філософа-білоемігранта нині, немов пророцтво. Рейтинги популярності Путіна в Росії зашкалюють. Любов до лідера – релігійна, пофарбована у всі кольори російського «здорового» націоналізму. Як нікому не відомий підполковник КДБ за десять років зріс до політика, якому дозволено все? Попри те, що Путін знищив своїх політичних опонентів, маргіналізував усіх потенційних конкурентів на президентських виборах, підкорив законодавчу та судову влади, обмежив свободу слова, у тому числі і в Інтернеті, право на зібрання та мирний протест прирівняв до злочину проти держави, він залишається майже чи не месією. Чи не нагадає вам це дещо з минулого? Дивуюся, як нинішній керманіч Росії може дивитися в очі ветеранів Великої Вітчизняної війни, які подолали фашизм, втративши мільйони своїх бойових товаришів...

Руслан ТКАЧУК

У Росії на ґрунті націоналізму буйно зростають неофашистські рухи.

Мартін Лібікі: «Що таке інформаційна війна?»

Сьогодні багато говорять про великий вплив інформаційних технологій на всі сфери нашого життя: освіту, бізнес, економіку, медицину, політику... Це явище набуває форми справжньої війни: класичні військові технології змінилися від простих каменів до гармат і сучасного озброєння, в якому використовуються цифрові технології.

Змінився й сам характер сучасних війн, ледве частка успіху в яких належить вдалому проведенню інформаційно-психологічних кампаній. Інформприйоми стали влучною і «високоточною» зброєю в руках «воїнів», які мають найсучасніші електронні засоби.

Термін «інформаційна війна» використовується вже декілька років і став поширеним у XXI столітті.

Інформаційну війну можна пояснити простими словами: «легше сказати, ніж зробити». Однозначного визначення цього глобального терміну не існує через його неоднозначність і складність. У 1997 році Сполучені Штати дали таке його формулювання: «Дії, які вжиті для досягнення інформаційної переваги в інтересах національної стратегії. Вони реалізуються шляхом впливу на інформацію та інформаційні системи противника при одночасному захисті власної інформації і своїх інформаційних систем». Інформаційно-психологічна війна є невід'ємною часткою війн і військових конфліктів нашого часу. У збройних силах провідних країн світу передбачені посади офіцерів, які професійно займаються прийомами інформаційної війни. При стратегічному веденні такої війни традиційні кордони розмиваються, немає лінії фронту.

Мартін Лібікі – один із провідних теоретиків у галузі інформаційних війн – у своїй книзі «Що таке інформаційна війна?», яка є класич-

ною, визначає 7 форм інформаційної війни:

1. Командно-управлінська (націлена на знищення каналів зв'язку між командуванням і виконавцями).

2. Розвідувальна (збір важливої і захист власної інформації).

3. Психологічна (пропаганда, інформаційна обробка населення, деморалізація).

4. Хакерська (диверсійні дії та атаки проти ворога шляхом створення спеціальних програм).

5. Економічна (інформаційна блокада й інформаційний імперіалізм).

6. Електронна (спрямована проти засобів електронних комунікацій – радіозв'язку, радарів, комп'ютерних мереж).

7. Кібервійна (Лібікі відокремив кібервійну від хакерської війни, убачаючи в «кібервоїні» істоту, яка селиться в систему і живе в ній).

Теоретик дає своє визначення інформаційної війни: «Спроби в повній мірі зрозуміти всі грані поняття інформаційної війни схожі на зусилля сліпих зрозуміти, наприклад, природу слона: один, торкнувшись його ноги, каже, що це дерево, інший – на хвіст каже мотузка і т.д.

Чи можна так одержати вірне уявлення? Можливо, й немає слона, а є лише дерева і мушкетери. Одні готові підвести під це поняття дуже багато, а інші – трактують виключно один аспект. Так само сприймаються й прояви інформаційної війни...»

Інформаційно-психологічна війна має суттєві відмінності від звичайної війни, спрямованої на фізичне придушення противника. Вона повністю безконтактна. Її сутність – вплив на суспільну свідомість таким чином, щоб керувати людьми і змусити їх діяти проти своїх інтересів. Завдання інформаційної війни – це не знищення фізичної сили, а знищення соціуму. Це на кшталт вірусного захворювання: вірус, поселившись у клітині, не змінює її форми, але повністю керує її процесами. У такій війні ведення пропаганди, шпіонажу, диверсій носять виключно додаткове значення, головне – це проникнення всередину системи противника, підірив його цілей, поглядів, світосприйняття.

Інформаційна війна – це засоби, які включають збір, передачу, захист, маніпулювання, спростування, заперечення і знищення інформації, завдяки яким можна встановити перевагу над противником.

Збір інформації є великою справою – чим більшою інформацією ми володіємо, тим успішнішою бу-

де наша операція і більш впевнено ми себе будемо почувати. На цьому етапі застосовуються всі сучасні технології, що значно спрощує цей процес. Тепер зібрану інформацію потрібно своєчасно передати тим, хто її потребує, використовуючи

Інформаційно-психологічна війна є невід'ємною часткою війн і військових конфліктів сьогодення. У збройних силах провідних країн світу є посади офіцерів, які професійно займаються прийомами інформаційних війн.

зовсім не зброю, а сучасні цивільні способи і мережі передачі інформації. На цьому етапі важливо звести до мінімуму об'єм інформації, до якої ваш опонент має доступ. І захист є як фізичним, так і віртуальним. Маніпулювання інформацією в контексті інформаційної війни – це зміна інформації з метою викривлення сприйняття реальності противником. Це досягається різними технологіями, включаючи комп'ютерні програми для редагування текстів, графіків, відео- і аудіоінформації для надання їй тієї форми, яка буде представлена ворогу. Спростування, заперечення і знищення інформації – це складовий елемент перешкоджання одержанню ворогом повної достовірної інформації. Тут можуть використовув-

ватися як фізичне знищення інформації, так і дезінформація.

Театр ведення такої війни простирається від секретного кабінету до затишного куточку біля домашнього комп'ютера, ноутбуку або навіть смартфона.

Як можна захиститися від такої війни? Відповідь проста – потрібно застосовувати такі ж методики, які використовує противник: знати його інфраструктуру, знищити її; забезпечити належний захист інформації; попереджувати введення викривленої інформації в потік правдивих фактів і

даних; протидіяти спростуванню, запереченню і знищенню інформації і вчасно та якісно реагувати на всі прояви війни. Необхідно мати національну концепцію інформаційної безпеки.

Отже, інформвійна сама по собі є не менш складною, ніж традиційна війна. Вона передбачає застосування різних стратегій, засобів, зброї та оборонних технологій. Глобальна інформатизація веде до створення єдиного інформаційного простору. Наше життя повністю залежить від інтенсивності інформаційного обміну. Ще декілька років тому комп'ютерні мережі та мережі передачі даних вважалися полем битви майбутнього, тепер – це сьогодення.

Підготувала Ірина ІЖУТОВА

БРЕХНЯ: ВІД МОСКВИ

Анексія Криму Росією не потребувала значних зусиль з боку загарбників. На жаль, півострів виявився найбільш уразливим, а вірніше «підготовленим» регіоном України. Утім, справа тут навіть не в «готовності повернутись у лона історичної батьківщини» кримського населення, а в добре спланованому та організованому Російською Федерацією інформаційному впливові на кримчан, експортованих «козачків» і «спецпризначенців». Адже саме ці фактори уможливили реалізацію сценарію: «Домой в Россию!» Прагнучи максимального розширення територій, можливо, навіть ширшого за колишній СРСР, російське керівництво політичними, економічними й інформаційними важелями тисне на колишніх «радянських» сусідів. Особливо не переймаючись у виборі інструментів впливу, Росія зі своїми імперськими зазіханнями працює системно. І прикладів чимало: із Білоруссю, Казахстаном, Туркменістаном, Вірменією, Грузією, тепер — з Україною. Чи вдасться нам ефективно протистояти агресору, відстояти територіальну цілісність і націю та вийти нарешті з «братніх обіймів» з високо піднятою головою?

ДО САМИХ ДО ОКРАЇН...

Страхи і тут, і там...

Зневажливе ставлення до України і всього українського (культури, історії ба навіть цукерок і сирів) у Росії панувало завжди. З розпадом Радянської імперії це загострення лише посилилось. У збочений спосіб писалась історія нової Росії, переписувались її непривабливі сторінки. Сьогодні, спотворюючи реальність у власних засобах масової інформації, російська політична еліта робить спроби маніпулювати свідомістю на міждержавному рівні. Зокрема, не лише інформація забарвлюється в контрастно-темні кольори, а й відверто перекручуються факти.

Потуги Росії переконати увесь світ у правомірності власних дій виявилися марними. Завчасно сплановану операцію, вторгнення російських спецпідрозділів, фіктивний референдум, приєднання півострову, як і інші дії Володимира Путіна, світова спільнота засудила.

Уся кампанія, початок активної фази якої припав на Прощену неділю, така собі війна зі страхом і образами. Причому в кожного своя. У Путіна – війна зі страхом самої можливості розширення кордонів НАТО та Євросоюзу на відстань двох годин пересування автомобілем від Москви. Лякає його і роль другорядності у вирішенні Югославського конфлікту. У російськомовного населення Криму та Сходу України – страх уявних націоналістів та бандерівців, уміло підігрітий та розкручений пропагандою із Москви.

Ще донедавна протяжність берегової смуги РФ у Чорному морі складала близько 400 км проти понад 1700 км української. Існувала також і загроза втрати головної військово-морської бази Чорноморського флоту. Саме тому Крим, як і вся Україна, завжди знаходився в площині російських геополітичних інтересів.

Застосовувати прями важелі впливу не дозволяли складна внутрішньополітична ситуація всередині самої Росії та Меморандум, згідно з яким Російська Федерація, США та Великобританія є гаранта-

ми суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості кордонів України у зв'язку з її відмовою від ядерної зброї.

В інформаційній підготовці операції щодо анексії Криму ставки робились на значну кількість етнічних росіян та осіб, які ототожнюють себе з Росією, тобто пенсіонерів.

Київ активно будував незалежну Україну та з'ясовував історичну правду. Невизнані СРСР українці реабілітувались та позиціонувались справжніми героями визвольної боротьби проти Радянської імперії.

Хоча в політиці є ще запродавці, люди зрозуміли головне: ніхто не захистить тебе краще, ніж ти сам.

Натомість правонаступниця Радянського Союзу й далі експлуатує страшилки про Степана Бандеру й інших національних героїв як зрадників, колабораціоністів, радикальних націоналістів та терористів.

А гасло «Слава героям» росіяни сприймають, як колись сприймали «Аллах Акбар» американці чи європейці після 11 вересня 2001 року.

Відверта брехня російських ЗМІ щодо радикалів у Києві підготувала емоційно-психічне несприйняття Всеукраїнської революції гідності жителями Криму.

За прихованою фінансовою допомогою РФ «захистити» права та свободи руського населення покликані створені раніше громадські та громадсько-політичні організації.

За їхніми спинами «зелені чоловічки» реалізують амбіції Кремля. І сьогодні діяльність підрозділів ГРУ Збройних сил РФ у Криму під час спеціальної розвідувально-диверсійної операції «Домой в Росію», як і на Сході України, очевидна!

У «братніх обіймах»

Інформаційні акценти російської пропаганди в Криму – нехтування інтересів кримчан українською владою, мовне питання, дискредитація українських військових.

За допомогою громадсько-політичних організацій та ЗМІ розгор-

тається антиукраїнська інформаційна війна. До неї залучаються і політична еліта, експерти-соціологи, економісти... Сутність брехливих соціопитувань – тяжіння Криму до Росії. Інший аспект – «героїзація» Чорноморського флоту, позиціонування його єдиним захисником південних кордонів і Росії, і України. Водночас ВМС України відводиться другорядна роль, до якої додаються прояви корупції, аварії на техніці та озброєнні тощо. Москва буде житло, здає в оренду будівлі, орендовані нею же в Україні. Угода про ЧФ РФ на території України неодноразово порушується командуванням. У відповідь на зауваження – масштабні інформаційні акції на захист Чорноморського флоту на кшталт «Україна зважає функціонуванню „братського“ флоту, який нас тут захищає». Так було до листопада.

Далі – Євромайдан, який сплутав усі карти, і не лише Росії...

Російські ЗМІ викривляють події не лише для кримчан. Мовиться про радикально налаштовані організації націоналістичного і навіть фашистського штибу. Ситуація штучно нагнітається. І саме в цей час півострів заповнюють «козачки» з різних регіонів Росії та спецпідрозділи ГРУ. А далі за досить невеликі гроші створюються загони начебто місцевої самооборони, завдання яких – недопущення захоплення влади радикалами із Заходу України. Швиденько з'являються й напівкримінальні лідери, які виголошують потрібні Росії

гасла та сентенції про приєднання.

Усе б добре, але юридичні нюанси й терміни...

4 лютого 2014 року ВР Криму приймає рішення ініціювати проведення загальнокримського опитування про статус півострова «в умовах прагнення до влади груп націонал-фашистського штибу». Депутати обговорюють можливість звернення до Президента і Держдуми Російської Федерації із закликом виступити гарантом непопорушності статусу Криму.

22 лютого Верховна Рада України через утечу Віктора Януковича усуває його з посади Президента України. Головою ВР України обирається Олександр Турчинов.

Юридичні «стовпи», на яких базується позиція Володимира Путіна, суперечать не лише міжнародному праву, а навіть законодавству самої Росії.

З 23 лютого за Конституцією України саме він виконує обов'язки Президента України. Однак це аніж не влаштує Кремль.

27 лютого російські спецпризначенці захоплюють будинок ВР АР Крим, не висуваючи при цьому жодних вимог.

1 березня поспіхом обраний голова Ради міністрів АР Крим Сергій Аксьонов звертається до Володимира Путіна з проханням забезпечити мир і спокій у Криму.

6 березня оголошується проведення Всекримського референдуму щодо статусу Криму – широка автономія у складі України чи суб'єкт Російської Федерації.

Очевидно, що час «повної» відсутності Віктора Януковича потрібен був Кремлю для оцінки та корегування дій, а сам колишній український гарант – для юридичної формалізації можливого військового вторгнення в Україну. Цим також пояснюється поспіх Ради Федерації при прийнятті рішень про дозвіл на застосування військ та вступ нових суб'єктів до РФ.

Однак юридичні «стовпи», на яких базується позиція Володимира Путіна, суперечать не лише міжнародному праву, а навіть законодавству самої Росії.

Вибір без вибору

Особливість інфокампанії Всекримського референдуму – відсутність вибору. При агітації про включення Криму та Севастополя до Росії акценти розставлені на соціальній захищеності, працевлаштуванні, зростанні заробітних плат і пенсій, покращенні побутових умов, медичного обслуговування, рівня освіти та інше. Загалом те саме, що українці відстоювали на Єв-

ромайдані. Та кримчани під пильною увагою Росії мали дійти висновку, що жити довго і щасливо вони зможуть тільки в РФ.

Перед тим, як запропонувати депутатам Держдуми та членам Ради Федерації розглянути питання щодо прийняття до складу РФ нових суб'єктів – АР Крим та м. Севастополь, Володимир Путін яскраво змалював марення російської влади: «Крым – это Севастополь, город-легенда, город великой судьбы, город-крепость и Родина русского черноморского военного флота. Крым – это Балаклава и Керчь, Малахов курган и Сапун-гора. Каждое из этих мест свято для нас, это символы русской воинской славы и невиданной доблести». А протиправні дії з анексії півострову він пояснив, як відгук на воляння кримчан про допомогу. Головна теза його виступу – «Крым никогда не будет бандеровским!» Що відбулось насправді, росіяни і кримчани відчувають уже сьогодні.

Але будь-яка тема, як і бандерівська, знаходить правду. Українці за час своєї незалежності добре вивчили історію.

І не дивно, що прихисток для кримських переселенців першими надали ті ж «бандерівці», тобто патріоти.

Взагалі потуги Росії переконати увесь світ у правомірності власних дій виявилися марними. Завчасно сплановану операцію, вторгнення російських спецпідрозділів, фіктивний референдум, приєднання півострову, як і інші дії Володимира Путіна, світова спільнота засудила.

Водночас така поведінка нібито дозволила Росії відчутти повернення до вищої ліги супердержав. Політологи саме цим пояснюють «випадковий» збіг чотиристоронніх міжнародних перемовин щодо стабілізації ситуації на Сході України з п'ятигодинним спілкуванням Володимира Путіна з росіянами.

Відповідаючи на «заготовки», Путін нагадував героя із радянського мультяки про те, як «дорослі хлопці у хокей грали, а маленького Вовку до команди не брали». Хто згадає – посміхнеться, адже були там і «зелені чоловічки» – Чуні-Муні, і хокей без нього. Хоча, якщо агресія Росії щодо України ведеться задля задоволення амбіцій та подолання власних страхів, це наводить на думку про клініку...

Повторити сценарій «захоплення по-тихому» на Сході України не вийде. Ми битимемось. І битимемось, не шкодуючи себе. І хоча в політиці є ще запроданці, люди зрозуміли головне: ніхто не захистить тебе краще, ніж ти сам.

Тетяна САВЧЕНКО,
Олександр КАЛЮЖНЯК

Український внесок у перемогу над нацистською Німеччиною

Зазнавши в Другій світовій війні величезних людських втрат і руйнувань, Україна зробила гідний внесок у розгром Німеччини та її союзників.

Воєнні дії на території України тривали з першого дня Великої Вітчизняної війни і до 28 жовтня 1944 року, тобто 1225 днів. Хоча Україна була повністю окупована, українці продовжували битися у лавах радянської армії, у партизанських загонах і підпіллі, працювали на воєнному виробництві в тилу.

Наші співвітчизники сповна відчули, що таке нацистський «новий порядок». Сотні тисяч українців були вивезені на примусові роботи на Захід. Загалом жертвами окупаційного режиму стали близько 4 млн мирних громадян України.

Визволення території України, де було зосереджено понад 60% сил гітлерівської Німеччини, розпочалося 18 грудня 1942 року. Не менше 50% особового складу військ, які билися з німецькими окупантами в Україні, були її мешканці. Середньодобові втрати радянської армії під час звільнення України становили 68 тис. чол, загалом — 3,5 млн чол. Ці жертви могли бути і меншими, якби не сталінський режим, для якого людське життя нічого не значило...

Загалом у лавах радянської армії воювало понад 7 млн українців. Кожен другий з них загинув на фронті, кожен другий за-

лишився інвалідом. Українці були в радянській армії другою за чисельністю національною групою. Чимало українців було й серед вищих офіцерів. Найвідоміші з них — А. Єрьоменко, С. Тимошенко, Р. Малиновський, М. Ватутін, І. Черняхівський, П. Рибалко, К. Москаленко, П. Жмаченко, С. Руденко, І. Кириченко та ін.

Ратний подвиг багатьох українців на всіх фронтах Великої Вітчизняної війни відзначений найвищими нагородами. Серед них — 2072 удостоєні звання Героя Радянського Союзу; 32 українці — двічі. А льотчик-винищувач Іван Кожедуб став тричі Героєм Радянського Союзу. Із 7 млн орденів і медалей, вручених солдатам і офіцерам радянської армії, 2,5 млн одержали уродженці України.

Учасниками Другої світової були й бійці УПА — близько 500 тис. чол. Вони боролись за незалежність своєї Батьківщини і не мирилися з пануванням на її землях тоталітарних режимів.

120 тис. українців воювали в арміях Антигітлерівської коаліції (США, Канади, Франції, Польщі, Чехословаччини).

На відзнаку мужності і героїзму українського народу почесне звання «Місто-герой» було присвоєно Києву, Одесі, Керчі і Севастополю.

І СЛОВОМ, і кулею...

«Коли землю його обплели траншеї, він її біль у своїм серці ніс», – сказала якось Любов Забашта про Олександра Довженка. Такі слова можна адресувати і багатьом українським письменникам, поетам, які в перші ж дні Великої Вітчизняної війни вирішили: будуть там, де воює народ проти смертельного ворога.

Вони бачили всі страхиття фашизму, бачили, аби потім розповісти своєму народові і світовій спільноті про весь той жах, людський біль, страшні втрати через чийсь хворі амбіції і фанатичні ідеї. Тому й твори їхні такі схвильовані, сповнені болю й тривоги за долю людства.

Пліч-о-пліч з бійцями письменники день у день ділили труднощі,

небезпеку, випробування вогнем. Вони не тільки воювали в діючій армії, а й у партизанських загонах, чинили опір ворогові в антифашистському підпіллі.

Українські майстри слова боролися з фашизмом не лише зброєю, а й силою свого таланту, який згуртовував людей, підносив бойовий дух бійців, зміцнював їхню єдність, вселяв упевненість у перемозі.

На високих регістрах зазвучали патріотичні мотиви в поезії, яка першою з-поміж інших жанрів підняла свій мужній клич на захист рідної землі в доленосний для української нації час.

Центральним мотивом тієї пори була тема України. Мужньою, вольовою інтонацією перейнята поезія «Клятва» Миколи Бажана:

**В нас клятва єдина
і воля єдина,
Єдиний в нас клич і порив:
Ніколи, ніколи не буде Вкраїна
Рабою фашистських катів!**

Своє розуміння призначення поезії в те лихоліття час висловив Володимир Сосюра у вірші «Слово багнетом сія»:

**Мій край клекоче у пожарі...
Чи ж можу бути байдужим я?
Сталева каска, очі карі –**

**Такою, пісне, будь моя!
Прослав свій край,
лети до неба,
Де кулеметів огнепад,
Щоб не сказав ніхто про тебе,
Що спала ти під грім гранат!**

Багато поетичних творів тієї доби позначені елементами фольклорної казки. За зразок може стати поезія «Правда про фашистську Бїду», підписана трьома авторами: Сергієм Воскресенком, Андрієм Малишом і Анатолієм Шияном. У сатиричній оповіді йдеться про те, як Гітлер виряджає на схід Бїду: «На Вкраїну ти б чухрала Та хапнула б хліба й сала...» Як в Україні зустрічають Бїду, читач дізнається з подальшого розвитку казки. Автори гротескно втілюють думку про загальнонародний спротив фашистському загарбникові:

**Зайшла Бїда до Уласа,
Дулю взяла замість м'яса.
Закотилась до Дем'яна –
Вийшла звідти наче п'яна,
Завернула до Параски,
Позбулася Бїда каски.
Забїгла Бїда до Теклі –
Стало гірш Бїді, як в неклї,
Наздогнав Бїду Микола –
Бїда боки проколола...
З дрюком вийшов дід Улас...
– Ну, то як тобі у нас?**

У фіналі голодна, босонога, з вибитими зубами Бїда, повернувшись із безславного походу, доповідає фюреру: «На Вкраїні добре б'ють, Б'ють і плакати не дають...»

Поряд з поезією постає й проза. Незважаючи на деяку ідеологічну заангажованість, вона в роки війни має велике виховне значення. Романи, повісті й оповідання Семена Скляренка, Леоніда Смілянського, Якова Баша, Петра Панча, Івана Сенченка... Ці пройняті глибоким патріотизмом і вірою в перемогу твори неабияк надихають чуттєву українську душу на подвиги.

Проте сьогодні, у дні скорботної пам'яті, варто згадати твори, в яких правдиво та високохудожньо зображено події війни. Вони і в наш час залишаються цінним надбутком української літератури. А тоді на свій, літературний, фронт виходять видатні майстри слова.

Олександр Довженко... «Син українського народу» не залишається осторонь проблем рідної Вітчизни. У своїх коротких і правдивих новелах та оповіданнях: «Ніч перед боем», «На колючому дроті», «Незабутнє», «Мати» – письменник гнівно засуджує ворогів і звеличує наш народ. Та найбільшим його здобутком стає кіноповість «Україна в огні».

– Із творів про перший період війни, написаних у час Великої Вітчизняної, я, не вагаючись, на перше місце поставив би «Україну в огні» через шевченківську перейнятність автора всенародною трагедією.

Олександр Довженко був першим із літераторів, хто в роки війни так сміливо й правдиво показав розтерзану Україну.

За широтою охоплення матеріалу, глибиною і правдивістю зображення, за справді таки шекспірівськими колізіями цей твір у нашій літературі не має собі рів-

будований на «окупаційному» матеріалі, а боротьба народних месників показана лише в кількох епізодах. І це тоді, коли в радянській літературі масово почали з'являтися твори, в яких життя народу в тилу ворога відтворювалося як суцільна боротьба.

Довженко ж, як ніхто до цього, сміливо й реалістично передав гіркоту поразок і відступу, показав героїзм українського народу в боротьбі з фашизмом. Він розвінчав сталінську концепцію класової боротьби, піддав критиці методи виховання молоді, її незнання рідної історії та відсутність національної гордості.

Український народ у кіноповісті символізує проста родина зі славним козацьким прізвиськом Запорожець. Батько роду – Лаврін Запорожець – втілює народну мораль. Щоправда, спочатку він бере гріх на душу: рятуючи село від загибелі, погоджується служити в німців старостою. Та, налагодивши зв'язок з партизанами, він зриває не одну каральну операцію гітлерівців.

Олександр Довженко на фронті (ліворуч).

них, – пише дослідник творчості Довженка Олександр Підсуха.

Проте кіноповість не сподобалася Сталіну – твір майже цілком по-

Запам'ятовується постать танкіста Василя Кравчини. Це воїн-патріот, вірний син своєї Землі. Він боляче переживає гіркоту відступу,

шукає причини поразок і ненавидить чиновників за те, що в них «душі були маленькі, кишенькові, портативні, зовсім не пристосовані до великого горя».

Вражають і яскраві образи жінок. Як пише сам Олександр Довженко, «Велика і надзвичайна тема – українська жінка і війна. Хто виніс і внісе на своїх плечах найбільше лиха, жорстокості, ганьби, насильства? Українська мати, сестра, жінка, улюблена». І дійсно: доля кожної з них – глибоко трагічна, бо вони символізують образ самої України – поруйнованої, знедоленої, вічної полонянки, але нескореної та поетичної.

Реалістично й художньо умотивовано представлені образи завоювальників, серед яких виділяється постать полковника фон Крауза. У творі саме він «озвучує» болючі роздуми письменника про причини денаціоналізації українців. Свого сина Ернест Фон Крауз повчає: «Людвігу, ти мусиш знати, у цього народу є нічим і ніколи не прикрити ахіллесова п'ята... У них немає державного інстинкту... Вони не вивчають історії. Дивовижно. Вони вже двадцять п'ять літ живуть негативними лозунгами одкидання Бога, власності, сім'ї, дружби... У них немає вічних істин. Тому серед них так багато зрадників. От ключ од скриньки, де схована їхня загибель. Нам нічого знищувати їх усіх. Ти знаєш, якщо ми з тобою будемо разом, вони знищать один одного».

Олександр Довженко був першим із літераторів, хто в роки війни так сміливо й правдиво показав розтерзану Україну. Щоб написати так про війну, треба бути справжнім патріотом.

Олесь Гончар:

«Якщо лишуся живим, розповім про вас...»

Він добровольцем пішов на фронт. Йому запропонували роботу в дивізійній газеті, але він відмовився й залишився на передовій. Тоді він своїм побратимам пообіцяв: «Якщо лишуся живим, розповім про вас, про все, що разом пережито, в походах вистраждано...»

Справжнє письменницьке життя для Олесь Гончара почалося восени 1946-го. А через два роки він дописує останню сторінку трилогії «Прапороносці»: «Альпи», «Голубий Дунай», «Злата Прага». З-поміж інших твір вирізняє романтична піднесеність і глибокий ліризм. І хоча він переобтяжений уславленням партійної ідеології, авторі вдалося розкрити дві важливі загальнолюдські теми: «краси вірності» і «звільнення людини».

Для всіх персонажів «Прапороносців» найвищою метою є виконання свого обов'язку перед Вітчизною.

Новим кроком у творчій еволюції письменника стає лірико-філософський роман «Людина і зброя», який побачив світ у 1960 році. За цей твір, новаторський за змістом і формою, Олесь Гончар був удостоєний Державної премії ім. Тараса Шевченка.

У романі багато автобіографічних штрихів. В основі фабули – справжня історія добровільного батальйону, сформованого зі студентів Харківського університету в перші дні війни.

Провідний мотив роману – життєствердний. Створивши образи мужніх патріотів – студентів-добровольців та їхніх вірних подруг, Олесь Гончар звеличив просту людину, яка стала на захист Батьківщини. Людину з неперевершеною зброєю – силою духу, впевненістю у правоті своєї справи, відданістю своєму народові.

Уже сам заголовок – «Людина і зброя» – має в собі великий філософський зміст, бо об'єднує два поняття, що породжують і взаємно виключають одне одного. Людина створила зброю, щоб убивати людину. Невже в цьому високі призначення людини? «Ні!» – відповідає письменник своїм романом: люди народжуються, щоб жити, любити, пізнавати світ та творити добро.

Олесь Гончар не раз повертається до воєнної тематики і щораз у новому її трактуванні. Це оповідання, новели і роман «Циклон», де відображено, як в умовах гітлерівського концтабору наші військовополонені зберегли гідність.

Літературна спадщина Олесь Гончара про війну підтверджує: він виконав обіцянку, дану колись своїм бойовим побратимам.

Українські письменники тривалий час залишалися заручниками режиму і змушені були, аби вижити і зберегти національну літературу, прославляти систему. Правдиві та художньо вартісні твори могли з'явитися тільки в діаспорі. До вузького прошарку українського читача доходили відомості, що там іс-

живим щитом для прикриття відступу гітлерівських частин), зраду генерала Фрайтага в розпал боїв.

Не прикрашає автор і воїнів-українців, поверхово навчених військового ремесла, погано оснащених технічно, не забезпечених медичною допомогою. Таке правдиве

Час усе далі і далі відносить події війни, але увага сучасної спільноти до тих жорстоких випробувань не знижується.

Юрій Мушкетик... Його роман «Плацдарм», який вийшов у 2010 році, є підтвердженням цьому. З подіями Великої Вітчизняної війни знайомиться через спогади 83-річного ветерана війни Родіона Чепіги. На схилі літ він захотів поглянути на ті дніпровські схили, де колись воював, звільняючи від гітлерівських окупантів українську землю. Пам'ять найдовше зберігає найбільш вразливе, що відбувається з людиною у межових чи стресових ситуаціях. Може тому колишній фронтвий зв'язківець, ледь ступивши на ту землю, відразу пригадає перші смерті своїх товаришів. Смерті, яких

Українська література володіє великим і значним набутком – творами про Другу світову війну. Вони неодномірні за рівнем художньої майстерності та ідейної значущості.

нує інша література про війну. Ті твори стали нашим набутком лише за часів незалежної України.

Іван Багряний...

Він першим у повоєнне десятиліття сказав правду про війну. Зокрема в повісті «Огненне коло», яка з'явилася друком у Німеччині 1953 року.

Цей твір найбільш інтригуючий і вразливий, оскільки в його основу покладена дуже неоднозначна оцінка історії дивізії СС «Галичина».

Відомий історик Тарас Гунчак у книзі «У мундирах ворога» показав, що в роки Другої світової війни українці опинилися в різних арміях: майже 2 мільйони українців воювали з радянського боку, 220 тисяч – з німецького, багато наших співвітчизників було в польській, румунській, угорській, чеській, американській, канадській арміях. Бо саме такою була доля народу без держави.

...Липень 1944 року. Очікується головний наступ радянської армії в районі Броди-Зборів. Та гітлерівське командування вирішує зупинити його, кинувши сюди дивізію «Галичина», створену в 1943 році.

Художню версію на ці події сміливо подає Іван Багряний: у двобої могутніх сил – сталінізму й гітлеризму – гинуть бездержавні українці, які опинилися по різні боки фронту.

Перед читачем постають вражаючі батальні картини вселюдської бойні. З великою переконливістю автор змальовує реальні факти: зневажливе ставлення німців до українських воїнів як до «унтерменшів», тобто «гарматного м'яса» (ці юнаки мали стати

історичне тло допомагає митцеві розкрити весь трагізм свого народу, понівеченого жорнами війни.

До найбільш сильних картин «Огненного кола» належать ті, в яких показано важке прозріння

У роки Другої світової війни українці опинилися в різних арміях. У двобої могутніх сил – сталінізму й гітлеризму – гинули бездержавні українці, які опинилися по різні боки фронту.

молодих воїнів, яких попросту надурили, як сказано, «різні вишивані дядьки»: «Замість вчитися модерним наукам, – визнає один із центральних героїв повісті, – отієї „математики“, як треба перемагати ворога, ми співали про симпатичних „воріженьків“, що самі щезнуть, „як роса на сонці“».

Повість примушує читача задуматися над тим «огненным колом», що оточило і знищило молодий українській цвіт, коло, в яке потрапив увесь народ. Автор досягає мети – показ марності страждань і смертей, марності братовбивчої війни, в якій українці в радянській формі вбивали українців у формі німецькій.

можна було б уникнути, якщо б деякі командири ставилися до життя своїх підлеглих більш відповідально. Так, у пам'яті ветерана постає епізод, коли в Дніпро заходили двадцять тисяч бійців, а на протилежному березі виходили лише три тисячі...

Українська література володіє великим і значним набутком – творами про Другу світову війну. Вони неодномірні за рівнем художньої майстерності та ідейної значущості. Вони підтримують підвалини самотності й самодостатності українців та є плацдармом відліку майбутнього.

Клавдія ПАНАСЮК

ПРОЕКТ «ФРЕНТ» НАДСЕКРЕТНА ОПЕРАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ВПС В

До початку 1944 року бомбардувальні удари по об'єктах Німеччини завдавали стратегічна авіація Великої Британії, а також 8-ма і 15-та повітряні армії США. Аеродроми базування літаків містилися на територіях Англії та Італії. Англійська авіація об'єктами своїх нищівних нічних нальотів вибирала великі міста й військово-морські бази. Американські стратегічні бомбардувальники в супроводі винищувачів літали вдень, піддаючи бомбардуванню окремі військово-промислові об'єкти й аеродроми ворога.

Омежений радіус дії винищувачів позбавляв американських пілотів можливості уражати цілі в східній частині Німеччини і в країнах Східної Європи. Щоб змінити цю ситуацію, у жовтні 1943 року в Москві на нараді міністрів закордонних справ СРСР, США і Великої Британії представники американської делегації звернулися до радянської сторони з пропозицією використання авіабаз на території Радянського Союзу, де б літаки США могли робити терміновий ремонт, поповнювати боєприпаси і заправлятися паливом, а екіпажі – відпочивати.

ІК» — УКРАЇНІ

Урешті-решт Йосип Сталін, дійшовши висновку про доцільність позитивного вирішення цієї проблеми, поставив завдання командувачу ВПС Червоної армії маршалу авіації Олександрову Новикову продумати питання організації базування, а також інженерно-авіаційного й матеріально-технічного забезпечення авіаційної групи США на території СРСР.

У Москві розпочалися переговори з американською стороною. У лютому 1944-го маршал авіації Олександр Новиков і генерал Олексій Нікітін зустрілися з головою американської військової місії в СРСР генералом Джоном Діном, який поінформував їх, що «човникові» операції дістали кодове найменування «Френтік» (Frantic — «страшний, шалений»). В операціях буде задіяно до 360 бомбардувальників Б-17 («Летюча фортеця») і Б-24 («Ліберейтор»), а також близько 150-200 винищувачів супроводу Р-51. Протягом місяця передбачалося здійснити до шести «човникових» операцій. Ці дані стали основою для планування всіх видів авіаційного й технічного забезпечення американських ВПС.

Для базування американської авіації найпридатнішим виявився Полтавський аеровузлу: аеродроми в містах Полтава, Миргород і Пирятин.

Для організації й проведення всіх підготовчих робіт, а потім для обслуговування і взаємодії з американським контингентом у березні 1944 року радянські ВПС сформували 169-ту авіаційну базу

особливого призначення (АБОП). Її командиром призначили генерал-майора авіації Олександра Пермінова. Також створили три батальйони аеродромного обслуговування (БАО) у Полтаві, Миргороді й Пирятині.

Командування над американським персоналом Полтавського аеродромного вузла перейняв на себе генерал-майор Роберт Велш, а начальником штабу став бригадний генерал Альфред Кесслер.

Головну базу та штаб розмістили в Полтаві, а найближчий до фронту аеродром під Пирятином вирішили віддати для базування винищувачів супроводу Р-51В «Мустанг».

Для операції «Френтік» американці везли практично все: паливно-мастильні матеріали, запчастини для літаків, боеприпаси для авіаційних кулеметів, авіабомби різного призначення й типу, будівельні матеріали, медичне устаткування, продовольство, речове майно та безліч інших матеріальних цінностей.

Найдовша злітно-посадова смуга в Полтаві мала покриття зі щебеню, решта — ґрунтові, замалої довжини. Тож усю систему ЗПС доводилося будувати наново.

Американці були задоволені високим темпом підготовчих і ремонтно-відбудовчих робіт. Голова військової місії США в Москві Джон Дін пізніше згадував: «... на літньому полі була величезна кількість жінок, які укладали залізні плити на злітні смуги... робота йшла безупинно... сталевий килим виростав на очах...» Особовий

Американська сторона вела також переговори про надання на радянському Далекому Сході авіаційних баз для організації «човникових» бомбардувальних операцій, спрямованих проти Японії. Однак ці перемови не дали результатів. Пізніше на Тегеранській конференції, що тривала з 28 листопада по 1 грудня 1943 року, Франклін Рузвельт знову порушить це питання.

169-та авіабаза особливого призначення, 81-й гвардійський бомбардувальний авіапункт, аеродром Полтава. Зліва направо (обличчям до камери): командир 169-ї АБОП генерал-майор О. Пермінов, перекладач капітан Г. Уор і генерал Р. Велш.

Брифінг пілотів американських бомбардувальників Б-17 перед бойовим вильотом.

У небі — Б-17.

Для союзних військових було продумано й організацію відпочинку і дозвілля.

склад 169-ї АБОП трудився вдень і вночі без вихідних.

Обсяг зробленого в такий стислий термін просто вражав: покладено близько 250 тис. кв. м металевих плит на ЗПС і ще 104 тис. кв. м – на кермових доріжках; виконано 29 тис. куб. м земляних робіт; побудовано й капітально відремонтовано 96-квартирний будинок, 3 казарми на 1 300 чол., 20 корпусів для медичних установ на 720 чол., 7 їдалень на 2 200 чол., 6 лазне-пральних споруд, 3 літні табори, 3 помпові станції з артезіанськими свердловинами, 3 командні пункти, 150 бомбосховищ для особового складу тощо.

На кінець травня підготовка бази до прийняття літаків авіації США та їхнього особового складу завершилася. Було продумано й організацію відпочинку: в американському клубі в Полтаві демонструвалися американські кінофільми, працювала бібліотека, укомплектована американською літературою. На Полтавському аероузлі розмістилися більше 1 200 американських військовослужбовців, у готовності були вузли зв'язку, засоби ППО. Американці носили на рукаві виготовлену в Москві емблему у формі трикутника з написом російською мовою «Америка», вишитим над орлом із розправленими крилами. Підтримувалося повітряне сполучення з Іраном: з Тегерана до Полтави регулярно літали американські транспортні літаки. Врешті 24 травня в Полтаві приземлилися перші американські літаки з Англії, які виконали «човниковий» розвідувальний політ.

Радянська сторона воліла, щоб спланований бомбовий удар мав на меті безпосередню допомогу Червоній армії, яка в той час розвивала наступ на Балканах. Вранці 2 червня почалася перша стратегічна операція американських ВПС «Френтік».

З аеродромів Італії піднялися в повітря 750 літаків 15-ї повітряної армії. Кожен Б-17 ніс десять 227-кілограмових бомб. У головній «Летючій фортеці» з написом на фюзеляжі «Yankee Doodle II» летів командувач 15-ї повітряної армії генерал-лейтенант Айра К Ейкер. Бомбардувальники завдали бомбових ударів по військових об'єктах Дебрецена, Дежа й Клужа. На великий залізничний вузол у Дебрецені

(Угорщина) окрему групу зі 130 «Летючих фортець» і 70 «Мустангів» повів сам генерал Айра Ейкер. Перша «човникова» операція закінчилася успішно.

Зі складу групи втратили лише один літак Б-17, що вибухнув у повітрі в районі бомбардування.

Регулярне виконання бойових польотів за планом операції «Френтік» почалося 6 червня: 112 американських бомбардувальників і 47 винищувачів прикриття у взаємодії з радянськими ВПС завдали бомбового удару по аеродрому й порту Галац (Румунія).

У цей же день на Полтавській авіабазі стало відомо про початок висадки американо-англійських військ у Франції. Радянські авіатори поздоровили своїх американських колег з відкриттям другого фронту.

11 червня американські важкі бомбардувальники з баз на радянській території взяли участь у нальоті 15-ї повітряної армії США на військові об'єкти супротивника в містах Констанца й Джурджу (Румунія) та Смередово (Югославія) – разом понад тисячі літаків, включно з тими, що вилетіли з радянських аеродромів.

У районі бомбардування американське з'єднання атакували німецькі літаки. У повітряному бою було знищено 3 «Месершміти». Американці ж втратили над ціллю Б-17. Це стало фатальним для операції «Френтік». Річ у тім, що на літаки, які після бомбардування йшли на Італію, інколи брали механіків, військових кореспондентів. Цього разу на борту збитого бомбардувальника був фотограф Маккей, який віз фотозвіт про перебування американських ВПС у Полтаві. Таким чином до рук німецької розвідки потрапило понад 500 фотографій, з яких неважко було встановити місцезнаходження бази американців.

Тим часом Полтавський аеровузол активно діяв далі. У небо підіймалися й летіли на захід «Фортеці» та «Мустанги». Здавалося, страхіття війни десь далеко. Стояло літо 1944-го. «... Усі ми були молоді, а це час любові, – згадує начальник оперативного відділу 169-ї АБОП М. Щепанков. – Одну нашу дівчину з інженерного батальйону ледь не вивезли до Америки. Потягнулися одне до одного серця, і америка-

нець узяв дівчину до себе на борт бомбардувальника. Але хтось доповів про це контррозвідникам, і дівчину ні американський пілот, ні ми більше не бачили. А життя тривало...»

Настала черга 8-ї повітряної армії США. Ранком 21 червня 1944 року почалася операція «Френтік II», яка з багатьох поглядів одразу ж стала історичною. З аеродромів Великої Британії піднялася оперативна авіагрупа, що налічувала 2 500 літаків, призначених для наймасштабнішого в історії нальоту на столицю Німеччини. Частина з них на чолі з Арчі Олдом після виконання завдання мала сісти на аеродроми України.

На висоті 8 500 м бомбардувальники взяли курс на Німеччину. Це був важкий рейд. Через технічні неполадки 18 «Летючих фортець» і 5 «Мустангів» повернулися на свої аеродроми в Англії незабаром після злету. Долетівши до Берліна в загальному ладі з головними силами 8-ї повітряної армії, група Олда продовжувала політ самостійно. Головні сили після бомбардування промислових об'єктів, втративши 44 літаки, повернулися в Англію. А група Олда, теж не раз атакована літаками Люфтваффе, у повітряних боях знищила 8 і підбила 2 «Месершміти». Вона втратила 1 бомбардувальник Б-17 і 1 винищувач Р-51. У складі її йшли, ледве тримаючись у повітрі, пошкоджені в боях і від вогню зенітної артилерії 53 «Фортеці» і 6 «Мустангів».

У зв'язку з подоланням атмосферного грозового фронту перелітати лінію фронту довелося на малій висоті, що призвело до перевитрати пального. При підході до Дніпра в деяких літаках почали зупинятися двигуни. Унаслідок бойових ушкоджень і несправностей, а також через нестачу пального 3 «Летючі фортеці» зробили вимушену посадку в Жулянах, 2 – у Борисполі, 1 – у Бишеві й 1 – у Дейманівці, що за 8 км на схід від Пириятина. У Києві приземлився 1 винищувач Р-51. Подолавши всі труднощі, 137 «Фортець» і 63 «Мустанги» приземлилися на аеродромах Полтавського аеровузла.

Коли бомбардувальники заходили на посадку, у небі над Полтавою помітили німецький літак-розвідувач Ju-88, що супроводив «Летючі фортеці» до радянських аеродро-

Надсекретна операція «Френтік» стала зразком бойового співробітництва й взаєморозуміння в боротьбі проти спільного ворога в роки Другої світової війни.

*Прем'єр-міністр Великої Британії
Вінстон Черчілль*

мів. «Мустанги» спробували перехопити й атакувати його, але той зник у густих хмарах. Ще 1 німецький розвідник з'явився на великій висоті над Миргородом. І теж щасливо unik атак винищувачів.

Це був прямий сигнал про загрозу повітряного нападу, тож за розпорядженням Олександра Пермінова засоби ППО привели в повну бойову готовність. Генерал звернувся до американського командування з пропозицією перебазувати бомбардувальники на запасні аеродроми. Але американці, розуміючи, який важкий був рейд і як стомлені екіпажі, пішли лише на часткове розосередження літаків у межах аеродромів. Особовий склад американських ВПС в основному було вивезено за межі Полтавського гарнізону.

Німецький льотчик лейтенант Ганс Мюллер 21 червня сфотографував стоянку американських бомбардувальників у Полтаві. Оброблені знімки аерофоторозвідки вже через кілька годин були в командирів KG Люфтваффе (KG – Kampfgeschwader – бомбардувальна ескадра, що приблизно дорівнювала радянській бомбардувальній дивізії: усього близько 94 літаки).

Цієї ж ночі розпочалася термінова підготовка до завдання бомбо-

вого удару по аеродромах Полтави й Миргорода. Люфтваффе мало єдине з'єднання бомбардувальників далекої дії «Флігеркорпс IV» зі штабом у Бресті.

Того вечора на Полтавському аеродромі проходила урочиста вечора на честь прильоту союзників – пілотів 8-ї повітряної армії США. О 23-й годині надійшло повідомлення: на північ від Києва на великій висоті пролетіли ворожі бомбардувальники. На 169-й АБОП негайно оголосили бойову тривогу. Десь о 23.35 ад'ютант Олександра Пермінова ввійшов до зали і доповів генералові про наближення німецьких літаків. Той якийсь час вичікував, а потім запросив присутніх перейти до бомбосховища. Незабаром у небі спалахнула освітлювальна бомба, за нею ланцюгом пішли інші. Ніч відступила – стало видно наче вдень. О 00.45 над Полтавою з'явилися німецькі бомбардувальники.

Зенітна артилерія вела інтенсивний вогонь. З полтавського аеродрому піднялося кілька нічних винищувачів 802-го винищувального полку ППО. Розриви бомб на злітно-посадковій смузі і на стоянках літаків унеможливили зліт інших винищувачів ППО. Одна з бомб влучила в командний пункт зенітників, що дезорганізувало протиповітряну оборону 169-ї АБОП.

На аеродромі Карлівка піднялися в повітря радянські винищувачі. Не маючи зв'язку із землею, вони кружляли над центром охопленого полум'ям аеродрому і лише ми-

гали бортовими вогнями, подаючи умовний сигнал прожекторникам: «Ми тут, освітіть ціль!», але зенітні прожекторні установки «мовчали» – вони були знищені в перші хвилини нальоту. Командування 310-ї дивізії надіслало на допомогу ще 6 винищувачів з Харкова і 6 з Кременчука. Але пілоти і цих літаків не могли самостійно виявити супротивника, тож даремно баражували в нічному небі.

Майже 2 години тривало бомбардування полтавського аеродрому. Миргород тієї ночі врятувала густа хмарність, у якій німецька ескадра втратила орієнтування. Вранці, коли літаки Люфтваффе повернулися на свої аеродроми, по деяких з них радянська авіація

на інші аеродроми. На летовищі Миргорода лишилися тільки радянські «Аерокобри». Ніхто навіть не припускав тоді, що наліт може повторитися. А він таки повторився. Унаслідок повітряної атаки вночі проти 23 червня втрат зазнала тільки радянська сторона.

Черговий виліт американських ВПС мав відбутися 25 червня, але через погану погоду його скасували. Бойове завдання американські пілоти виконали пізніше і щасливо дісталися англійських баз.

Операція «Френтік III» розпочалася 22 липня. Потім були «Френтік IV», «Френтік V».

На початку серпня в радянсько-американських відносинах виникла проблема, пов'язана з наданням

За період операції 169 АБОП було використано для обслуговування і підготовки 1030 американських літаків. Ударів зазнали важливі об'єкти в глибокому тилу противника. У повітряних боях і на землі знищено щонайменше 160 німецьких літаків.

завдала бомбардувально-штурмових ударів – 23 червня почалася Білоруська стратегічна наступальна операція «Багратіон».

У доповідній записці Йосипу Сталіну 22 червня маршал авіації Григорій Ворожейкін і генерал-полковник Олексій Нікітін зазначили, що в нальоті німецької авіації на авіабазу ВПС США в Полтаві брало участь 50 бомбардувальників Ju-88 і He-111, які діяли групами по 6-8 літаків з висоти 3 тис. м і застосовували фугасні, дрібноуламкові та запалювальні бомби, а також міни, гранати і пальну суміш. Наліт тривав 1 год. 40 хв. У результаті втрачено 44 літаки, 500-600 бочок авіапального і 2 капоніри з боеприпасами. Людські втрати становили: з особового складу авіабази загинули 17 і отримали поранення 52 чоловіки, також загинули 2 американця.

Увесь наступний день, 22 червня, командування радянських ВПС і контррозвідки розбиралися в ситуації і з'ясовували масштаби трагедії, а німецькі розвідувачі кружляли над Миргородом на великій висоті. Коли почало смеркати, «Фортеці» і «Мустанги» перелетіли

допомоги Армії Крайовій, яка підпорядковувалась польському емігрантському урядові в Лондоні. АК 1 серпня 1944-го підняла збройне повстання у Варшаві, маючи на меті визволити місто самостійно ще до підходу Червоної армії і Війська Польського.

Англійський уряд звернувся по допомогу до американців. Ті, у свою чергу, пообіцяли скинути вантажі варшав'янам, які вели тяжку збройну боротьбу проти німецьких військ. Виконати свою обіцянку американці могли, тільки організувавши спеціальні «човникові» польоти. Оскільки Сталін і радянське керівництво усіяло перешкоджали переходові влади в Польщі до лондонського еміграційного уряду, вони засудили активність американців. Американського посла Аверелла Гаррімана запросили до Народного комісаріату закордонних справ, де йому прямо заявили про незгоду СРСР щодо використання операції «Френтік VI» для постачання вантажів варшавським повстанцям. Як результат – рейд на Варшаву відклали. Американці опинилися в незручному становищі. А їхні дип-

ДОВІДКА «ВУ»

«Летюча фортеця» – перший американський суцільнометалевий важкий чотири моторний бомбардувальник B-17.

Випускався фірмою «Бойнг» з 1935 року.

*макс. швидкість – 481 км/год;
бойовий радіус – 2736 км;
практична стеля – 10850 м;
бомбове навантаження до 7900 кг;
оборонне озброєння – 13х12,7 мм кулемети «Браунінг»;
екіпаж – 10 чол.*

У зв'язку з тим, що рішенням радянського уряду кількість постійного американського персоналу на полтавській базі не повинно було перевищувати 1270 осіб, освоєнням техобслуговування авіатехніки союзників довелося займатися радянським військовослужбовцям.

ломатичні демарші не мали наслідків – тут зіткнулись 2 принципово різні погляди на повоєнний устрій у Європі.

Американці терміново опрацювали 2 альтернативні плани «Френтік VI», але і їх радянська сторона не прийняла. Позиція СРСР лишилася незмінною до початку вересня 1944 року, коли стало ясно, що повстання – приречене на поразку.

Початок операції «Френтік VI» припав на 11 вересня. Ціллю бомбардування були збройові заводи в місті Хемніці (Східна Німеччина). Дві доби перебували американські пілоти – учасники операції «Френтік VI» – на аеродромах 169-ї АБОП. До Італії вони вилетіли 13 вересня, але попередньо завдали бойового удару по сталеплавильних і збройових заводах у Діосжорі (Угорщина).

У середині вересня, коли Червона армія вже стояла під стінами Варшави, Сталін дав згоду на повітряне постачання варшавських повстанців.

Розпочалася нова операція «Френтік VII». На польську столицю 18 вересня пішли 110 «Летючих фортець» та 73 «Мустанги». У районі Варшави з висоти 4 250 м «Фортеці» скинули вантаж, проте на той час повстанці утримували малу за площею територію, тож значна частина вантажу потрапила в розташування німецьких військ.

До вечора група «Френтік VII» досягла Полтавського аероузла. Відпочили американські екіпажі нас-

тупного дня пішли на останнє бойове завдання. У небо піднялися всі здатні летіти машини – 93 бомбардувальники Б-17 і 62 винищувачі супроводу «Мустанг». Над Угорщиною група «Френтік VII» завдала потужного бомбового удару по об'єктах у районі вузлової станції Жолнок, а потім взяла курс на Італію. Це був останній бойовий рейд стратегічної авіації США з українських аеродромів за проектом «Френтік».

Виходячи з оперативної ситуації осені 1944 року, подальша експлуатація Полтавської авіабази, від якої фронт відсунувся на 800 км, з військового погляду втрачала сенс. Тепер американська авіація, діючи з території Італії і Франції, могла досягти будь-якого ворожого об'єкта й повернутися на свої аеродроми.

На продовження проекту «Френтік» американці після 1 листопада 1944 року використовували тільки одну базу (у Полтаві) як запасну, на якій належало організувати догляд і ремонт американського устаткування.

Упродовж активної фази «Френтік» з 2 червня по 19 вересня того ж року на авіабазах Полтавського аероузла побувало 1300 бойових літаків ВПС США, що брали участь у «човникових» операціях. У ході 18 бомбардувальних рейдів американські пілоти зробили 2 207 літако-вильотів і скинули на ворога близько 2 тис. т бомб. У повітряних боях вони знищили до 100 німецьких літаків і понад 60 на землі. Американські літаки-розвідувачі, що,

крім Полтавського аероузла, використовували й інші аеродроми, виконали 117 бойових вильотів і сфотографували 174 цілі.

Дата офіційного завершення операції «Френтік» – 22 червня 1945 року. Того дня генерал Вільям Рітчін останнім покинув Полтаву. Радянські військовослужбовці, які брали участь у «човникових» операціях, були нагороджені відзнаками (медалями) США. У свою чергу, радянський уряд відзначив орденами та медалями багатьох американських військовиків. Надсекретна операція «Френтік» стала зразком бойового співробітництва і взаєморозуміння в боротьбі проти спільного ворога в роки Другої світової війни. Прем'єр-міністр Великої Британії Вінстон Черчілль, високо оцінюючи внесок пілотів бомбардувальної авіації союзників у перемогу над фашизмом, писав: «Ці герої ні разу не здригнулися і не занепади духом. Їхня відданість неабияк прислужилася перемозі. Честь їм і слава».

P.S. «Френтік» офіційно закрили. У відповідності до союзницьких зобов'язань 169-та АБОП почала передислокацію на Далекий Схід, але здійснити там організацію баз стратегічної авіації США виявилось не до часу... Завершити Другу світову війну Америка збиралась тепер не з допомогою «човникових» рейдів тисяч бомбардувальників, а окремими літаками з атомною зброєю на борту...

Ігор ЧИЧКАНЬ,
Людмила КОШЕЛЄВА

«МАЙДАН НАГАДУВАВ СПРАВЖНЄ ПЕКЛО...»

Революція гідності, що відбулася в лютому на головній площі країни, явила світові український феномен: мирний по суті народ, у генетичному кодї якого закладена любов до ближнього свого, цього разу повстав. Повстав, аби захистити совість і обличчя нації, аби створити на теренах своєї держави Простір правди та праведності. Учасником тих буремних подій став за професійним покликом начальник Центральної патологоанатомічної лабораторії Міністерства оборони України полковник запасу медичної служби Анатолій Денисюк.

ПОСЛУШНИК
ТАРАС І АНАТОЛІЙ
ДЕНИСЮК

– Я, звичайно, не Нострадамус, але коли «Беркут» жорстоко розігнав студентів на Європейській площі, мені вже тоді стало зрозуміло, що добром усе це не закінчиться, – пригадує Анатолій Іванович. – І ось 18 лютого, знаходячись на роботі, я почув «завивання» сирен «швидкої». Виглянувши у вікно, побачив кілька машин, що промчали неподалік, направляючись до сусідньої лікарні. На душі стало якось

неспокійно. Інтуїтивно відчув: сталося лихо. Тож не дочекавшись закінчення робочого дня, я прихопив пакет з перев'язувальними матеріалами та медпрепаратами, потрібними при вогнепальних пораненнях, і стрімголов помчав до центру міста.

– **Своєму керівництву доповіли про те, куди їдете?**

– Ні, не доповів, але думаю: мої керівники не були б проти мого рі-

шення. Принаймні як лікарі, котрі давали клятву Гіппократа.

На метрополітені доїхав до станції «Льва Толстого», а далі – пішки (центральні станції метро були перекриті). Уже на підступах до Майдану, окутаного чорним їдким димом, дізнався: розпочалася зачистка. «Беркут» намагався відтіснити людей як з Майдану, так і з прилеглих до нього територій. Згодом тоді ще міністр внутрішніх справ Захарченко назвав це дійство «операцією з наведення конституційного ладу в країні».

Міліціонери жбурляли в людей світло-шумові гранати. У багатьох з них була зброя травматичної дії, з якої вони вели вогонь на ураження. До того ж беркутівці прив'язували до гранат різне залізяччя, яке при вибухові перетворювалося в шрапнель, що завдавала поранень та призводила до каліцтва. Майдан нагадував справжнє пекло. Від побаченого, відверто кажучи, розгубився. Не хотів вірити очам! Зі стану оціпеніння мене вивів мікроавтобус. Повільно пробиваючись крізь натовп, він виїжджав з Майдану. До нього на ходу втискували людей із закривавленими обличчями та одежею. Я підбіг до автобуса і теж вскочив. Поцікавився у водія, чому пораненим не надається допомога тут, на місці, і дізнався, що всі медпункти, розташовані у Бу-

В операційній
(крайній справа –
Анатолій ДЕНИСЮК).

динку профспілок та Українському домі, розгромлені. Тому потрібно їхати до Михайлівського Золотоверхого собору.

У храмі нам виділили невеличкий клаптик території, де ми розмістили тих, хто потребував невідкладної допомоги. Першим нашим пацієнтом виявився хлопець років 20-23, який утратив багато крові. Ми поставили йому крапельницю. Згодом кількість пораниених ставала все більшою й більшою. У Військово-медичній академії ім. С. Кірова мене готували до надання меддопомоги в умовах війни, тож розгубленості не відчував. Але хто міг тоді подумати, що отримані навички знадобляться в мирний час та ще й на центральній площі Києва?!

– Ліків вистачало?

– Спочатку бракувало, але незабаром мали все потрібне, зокрема, перев'язувальні матеріали, медичні препарати, хірургічні інструменти.

– Звідки вони надійшли?

– Приносили кияни, не байдужі до долі країни, які відверто співчували майданівцям і хотіли бодай чимось допомогти. Та все ж через кілька годин дефіцит знову став відчутним. Нам доводилося буквально «виколупувати» гумові кулі з людських тіл, зупиняти кровотечі, що викликало дикий біль у пораниених. Деякі з них навіть втрачали свідомість. До того ж бракувало місця для розміщення потребуючих допомоги, тож з дозволу настояте-

ля Золотоверхого ми перейшли до ризницької (приміщення, де зберігаються ризи священників). Уночі нам слугувала вже і трапезна, де була відкрита друга операційна. У деяких

випадках рахунок йшов на хвилини, отож, аби врятувати людське життя, використовували все, що було під рукою. Наприклад, в якості штатива для крапельниць слугували звичайні

швабри, а замість спеціального кріплення для флаконів з розчинами – пляшки з-під мінеральної води.

Поруч з нами знаходились координатори з надання медичної допомоги. Це невтомні Олег Мусій, Ольга Богомолець, Марта Дацко та інші волонтери. Ми повідомляли їм про найнеобхідніше, і вони оперативно організовували забезпечення. Посильну допомогу надавали і служители церк-

ТРАПЕЗНА, ДЕ БУВ
РОЗГОРНУТИЙ
ГОСПІТАЛЬ.

– Цього дня я знаходився на території Золотоверхого. Пригадую, медична допомога тоді знадобилася усього кільком десяткам людей – в основному ми приймали убитих... Важко передати словами ті почуття, що переповнювали серце, коли я дивився на мертвих молодих людей. Їм би – жити і жити. У такі хвилини до горла підступав гіркий комок...

– Що змусило вас, Анатолію Івановичу, піти на Майдан, ризикуючи не лише здоров'ям, а й життям?

ви. Так, послушник Тарас прибирав приміщення, слідкував за порядком.

– **«Беркут» не намагався проникнути на територію храму?**

– Відкрито – ні. Натомість існувала реальна загроза того, що до нас «завітають», так звані, тітушки. Їх важко було назвати адекватними людьми, отже чекати можна було чого завгодно. Утім, вони зустріли б гідний спротив. Адже нас охороняли сотні, щоправда, без вогнепальної зброї. Я ж, оцінивши ситуацію, другого дня, 19 лютого, прихопив із собою мисливську рушницю.

– **Чорним днем для всієї України стало 20 лютого. Цього дня від куль снайперів загинуло близько сотні людей...**

– Від початку я зрозумів: моє місце там, де летить людська кров, там, де потрібен. І це місце – Майдан. Поруч зі мною знаходились люди, які теж прийшли не за наказом, а за покликом серця. Серед них – представники різних верств населення, у тому числі і досить самодостатні громадяни. Вони брали на себе проблеми з ліками та харчами. Все, що могли, приносили і прості люди, часто відриваючи від себе останню копійку.

Я мав при собі список телефонних номерів, господарі яких прибували до Золотоверхого буквально за 10-15 хвилин після дзвінка, аби відвезти пораненого в будь-який кінець Києва. При цьому вони розуміли, що ризикують, оскільки мі-

ліція не церемонилася з тими, хто допомагав майданівцям (і це м'яко кажучи). Постраждалих після надання першої допомоги намагалися відправляти не до лікарень МОЗ, а до, так званих, підпільних госпіталів, які облаштувались у різних офісах і навіть у помешканнях киян. Таким чином ми рятували поранених від працівників МВС, щоб ті не забрали їх до міліцейських відділків, як це було.

Не вважаю себе героєм, як і не засуджую тих, хто не вийшов на Майдан, бо розумію: тоді в кожного свідомого українця був свій «Майдан». Знаю, що завжди буду стояти поруч з патріотами. Завжди.

Розмову вів Геннадій ПЕРОВ, м. Київ

ГЕРОЙ З ГРУЗІЇ

Молодий красивий чоловік тримає дитя на руках. Дитина – то його син, який відтепер пізнаватиме свого тата лише з фотографій. І ростиме з тим, що батько його, 33-річний Давид Кіпіані, – вартовий Небесної сотні...

Приєднався. Боявся втратити ще й нову Батьківщину, яку полюбив усім серцем. Натомість вона втратила одного зі своїх відданих синів. І це воістину велика втрата.

Давид Кіпіані пішов у вічність... «Герої не вмирають!» – скажуть рідні і друзі, згадуючи свого Дато.

Датун Татіашвілі, друг Давида Кіпіані:

– Давид мав 33 роки і сина, якому всього 1 рочок і 7 місяців. Він був на Майдані три місяці – від початку і до кінця... Він говорив, що для нього це – честь.

Вахтанг Сухіашвілі, президент товариства українсько-грузинської дружби:

– Ще в першу ніч розгону студентів його два беркутівця взяли в кільце, ударили щитом по голові. У нього голова була розбита і брова розітнута. Вже в пораненого Давида забрали грузинський прапор. Ризикуючи своїм життям та попри рани, він перестрибнув через барикаду, погнався і відібрав прапор. Після чого сказав: «Я герой, я повернув грузинський прапор. Ось цей прапор!»

Серед загиблих на Майдані – громадянин Грузії Давид Кіпіані, якого друзі називали Дато. Чоловік був членом молодіжного руху «Вільна зона» і партії «Єдиний національний рух».

Після парламентських виборів і поразки Саакашвілі в Грузії Давид приїхав до Києва в пошуках роботи. Разом із дружиною жив в орендованих квартирах. Коли ж українці піднялися на боротьбу за свою свободу, не міг залишитися осторонь.

Через постійний біль у серці з кожним днем Давидові ставало дедалі важче брати участь в акціях протесту, втім Майдану він так і не покинув. 20 лютого в бронезилет Давида вп'ялися дві кулі. Сила удару була такою, що викликала больовий шок та зупинку серця. Активісти впевнені: стріляв снайпер.

Михайло Саакашвілі, екс-президент Грузії на своїй сторінці в Facebook написав про зустріч зі своїми земляками в Києві в грудні 2013-го:

– Я був збен-тежений, оскільки матеріально не міг їм допомогти. Вони на свої власні, по копійці зібрані гроші приїхали до Києва і дуже потребували допомоги. Насправді, на Майдані, де приходиться кінець Російській імперії, вирішується доля і Грузії. Щоб зрозуміти, навіщо грузини знаходяться в Україні, ми повинні зрозуміти, чому українці приїжджали до Грузії.

Незадовго до смерті Дато загинув Юрій Вербицький. За повідомленнями українських ЗМІ, він воював в Абхазії. Всі, хто пам'ятає ту

війну, знають історію українських солдатів, оточених російським «спецназом». Українці кричали: «Грузини не здаються!», і до останнього билися з ворогом. Тоді українці боролися за Грузію і значить – за Україну. А Дато в Києві боровся за Україну і значить – за Грузію, за Свободу! Маленький син Давида вже

не побачить свого батька, але буде рости у звільнених від імперії Грузії й Україні. І завжди буде пам'ятати, що прапор Грузії гордо майорів на Майдані. І коли спробували в його тата відібрати прапор, він його відстояв, зберіг гідність, а потім і життя віддав за український Майдан, за Свободу народів! Він пішов переможцем!

З Давидом Кіпіані прощався весь Київ. «Герой! Герой! Герой!» – лунало звідусіль. Попрощатися з борцем за українське майбутнє прийшли його друзі та соратники по боротьбі.

Гоча Дадиладзе, друг Давида Кіпіані:

– Він на Майдані з перших днів, тільки-но почали розвиватися події

в Києві. З того часу до останнього подиху він був на передовій з героями українського народу...

Активіст з 3-ї сотні Самооборони Майдану:

– Давид був завжди попереду, із самими відчайдухами. Ми пишалися тим, що наш брат із дружньої Грузії знаходився поруч з нами, українцями. І виборював нашу свободу.

Тисячі людей зібралися в аеропорту в Тбілісі, аби зустріти труну з тілом Героя. Білий із червоними хрестами грузинський і синьо-жовтий український прапори схилили в пошані над Великим Сином Грузії, який віддав життя за свободу України.

Підготував
Олександр ПРИСЯЖНИЙ

ДОПОМОЖЕМО СІМ'І ГЕРОЯ!

Давид Кіпіані, Грузія. Загинув 20 лютого від двох кульових поранень. Тіло знайшли поряд з барикадою біля ЦУМа. У нього залишився однорічний син.

Приватбанк 4149 6087 8003 5642.

Вахтанг Кіпіані (узяв дозвіл на збір грошей). Телефон Вахтанга Кіпіані – 380503306858.

Вахтанг Кіпіані, журналіст:
– Ми маємо пам'ятати про цю людину. Ми маємо робити все, щоб жертва Давида, жертва тієї сотні Небесних хлопців була немарною. Слава Україні! Слава Грузії!

Вічна слава Герою! Слава! Слава! Слава!

БЕЗПЕКА — ОДНА НА ВСІХ

У 1997 році Україна та НАТО підписали Хартію про особливе партнерство. Це — головний документ у питаннях політичного співробітництва між нашою країною й Альянсом. А він, як відомо, є ключовою міжнародною військово-політичною організацією, яка здатна в сучасному світі дипломатичними та силовими методами впливати на врегулювання конфліктних ситуацій.

В умовах повного ігнорування Російською Федерацією «Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї», більш відомого як Будапештський меморандум, де прописані гарантії територіальної цілісності України, для нас особливого значення набуває Хартія про партнерство з НАТО. Адже саме в ній сказано: союзники по НАТО будуть підтримувати суверенітет і незалежність України, територіальну цілісність, а також непорушність її кордонів, що, насамперед, є ключовими факторами стабільності та безпеки в Європі.

Крім того, Хартія передбачає створення кризових консультативних механізмів у будь-яких випадках, у тому числі ситуації, коли Україна відчуває пряму загрозу своїй територіальній цілісності, політичній незалежності та безпеці. Анексія Криму та неприкритая агресія Російської Федерації прямо підпадають під це формулювання.

Виходячи з положень Хартії, НАТО вважає за обов'язок не просто поважати територіальну цілісність України, а й активно підтримувати її. Події на Кримському півострові продемонстрували, що Альянс усіма політичними заходами виступив на захист України.

Як зазначив Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен, військова агресія Росії проти України є кричущим порушенням міжнародних зобов'язань, порушенням суверенітету і територіальної цілісності України.

— Анексія Криму внаслідок, так би мовити референдуму, проведеного під дулом пістолета, є незаконною і нелегітимною. Це підриває зусилля, спрямовані на пошук шляхів мирного врегулювання конфлікту. Це сигнал до пробудження. Для євроатлантичної спільноти. Для НАТО. І для всіх тих, хто прихильний єдиній, вільній і мирній Європі, — наголосив Расмуссен.

Генеральний секретар Альянсу вважає, що протягом останніх десятиліть світ став свідком інших криз у Європі: Західні Балкани в 90-ті, Грузія у 2008 році. Однак сьогодні в НАТО переконані, що зіткнулися з

найбільш серйозною загрозою європейській безпеці й стабільності після припинення холодної війни.

По-перше, з огляду на її розмах, а також беручи до уваги той факт, що йдеться про одну з наймасштабніших передислокацій військ за останні десятиліття.

По-друге, на карту поставлено свободу 45 мільйонів українців, їхнє право на власний вибір.

І по-третє, криза розгортається в безпосередній близькості до кордонів НАТО.

— Росія була серед тих, хто в 1994 році зобов'язався поважати територіальну цілісність і суверенітет України. Росія тоді гарантувала, що утримуватиметься від загрози силою або застосування сили проти України. Відступивши нині від цих зобов'язань, Росія поставила під сумнів свої авторитет і надійність на міжнародній арені. Її кроки, спрямовані на приєднання Криму, є очевидним порушенням Статуту Організації Об'єднаних Націй, — констатував Андерс Фог Расмуссен.

Росія повинна поважати свої міжнародні зобов'язання, негайно припинити всі військові дії проти України і шукати способи мирного політичного врегулювання кризи, зокрема шляхом безпосереднього діалогу з урядом України. Адже якщо Росія і надалі дотримуватиметься обраного курсу, то вона опиниться у ще глибшій міжнародній ізоляції.

Військова агресія Росії проти України є кричущим порушенням міжнародних зобов'язань, порушенням суверенітету і територіальної цілісності України.

В Альянсі переконані, що єдиний спосіб протистояти сьгоднішнім проблемам – це зберегти солідарність між державами Європи й Північної Америки. Саме так Організація Північноатлантичного договору і поведилася від самого початку кризи в Україні. Вона чітко висловила свою позицію, засудивши військові дії Росії на території України.

Так, держави-члени НАТО

запровадили додаткові дипломатичні й економічні санкції. Як зазначають у Брюсселі, цього дуже хотілося б уникнути, але така реакція була неминучою і стала адекватною відповіддю на дії Росії.

– У момент, коли безпека Євroatлантичного регіону опинилася під загрозою, Північноатлантичний альянс не похитнувся. І не похитнеться в майбутньому.

За 65 років існування Альянсу союзники по НАТО довели незмінну відданість один одному, а також глобальній системі безпеки. Трансатлантичний зв'язок – це сила нашого Альянсу. Завдяки йому ми маємо можливість проводити консультативні, співпрацювати і долати всі можливі кризи, що виникають, – підкреслив Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен.

Справді, Організація Північноатлантичного договору здійснює унікальний внесок у гарантування безпеки. Адже лише НАТО об'єднує у своїх лавах найпотужніші демократичні держави світу в рамках постійно діючої інтегрованої військово-політичної структури. Лише НАТО може гарантувати політичну легітимність і військову потугу, які жодна країна або ж тимчасова коаліція не змогли б забезпечити самотужки. Тож усе зводиться до простої істини: краще жити в безпеці разом, ніж у небезпеці поодиночки.

Як засвідчили події в Україні, безпека в Європі не може сприйматися як належне. Криза в Україні нагадала про те, що ані Європа, ані Америка не здатні самотійно знайти спосіб розв'язання проблем. Тому в НАТО з'явилася нова точка зору: європейцям потрібно ще більше працювати в політичному і військовому аспектах задля припинення скорочення оборонних видатків. Крім того, Генеральний секретар НАТО закликав усіх членів Альянсу працювати над усуненням недоліків в оборонному потенціалі, зокрема, у протиракетній обороні, захисті від кібернападів тощо.

Олександр БАРСЬКИЙ

Наукова фортеця

У Києві в середині квітня пройшов чотирнадцятий Міжнародний тиждень на тему «НАТО після Афганістану». Цей форум, який завжди збирає багато експертів і наукових співробітників військових навчальних закладів, представників громадських організацій, уже став традиційним для України, адже проводиться з 2001 року.

До речі, наша держава і досі залишається єдиною серед країн-партнерів НАТО, з якою Альянс проводить подібні заходи. Програма Міжнародного тижня передбачає курс лекцій викладачів Оборонного коледжу НАТО в Римі та школи НАТО, розташованої в німецькому місті Обераммергау.

Мова йшла про майбутнє Північноатлантичного альянсу та його політику партнерства, боротьбу з тероризмом, у тому числі в кіберпросторі, а також про найбільш актуальні проблеми військового співробітництва між Україною і НАТО в сучасних умовах.

Начальник Оборонного коледжу НАТО генерал-лейтенант Арне Бард Далгау в ексклюзивному інтерв'ю журналу «Військо України» говорив не лише про діяльність установи, яку він очолює, а й про сучасні виклики глобальній безпеці, перспективи і напрямки поглиблення співпраці між Україною й Альянсом.

– Оборонний коледж НАТО має репутацію провідної дослідної установи в галузі безпеки. Не могли б Ви

поінформувати, на яких саме питаннях зосереджено дослідження Вашої організації?

– Науково-дослідний відділ Коледжу НАТО вивчає актуальні питання політики, що не лише відповідають академічним стандартам, але також мають важливе значення для посадовців, які ухвалюють рішення в Північноатлантичному альянсі й урядах його держав-членів. Темі досліджень віддзеркалюють порядок денний НАТО й потреби фахівців, які працюють у галузі безпеки. Аналіз, який здійснює Науково-дослідний відділ, сприяє НАТО у виробленні позицій й поширенні її на загальну аудиторію. До речі, Науково-дослідний відділ користується широкою академічною свободою у рамках НАТО.

У відділі працюють 6 міжнародних дослідників, які мають науковий ступінь доктора наук, з п'яти країн-членів НАТО. Наукові співробітники, які працюють у Коледжі протягом 3-4 місяців за фінансової підтримки НАТО, сприяють розширенню діапазону дослідницької діяльності, а також загальному підвищенню якості й об-

Альянсу

сягів досліджень. У Коледжі приймають також стипендіатів з держав-партнерів у рамках «Партнерства заради миру» й Середземноморського діалогу, а також з інших країн-партнерів НАТО.

За наявності власних джерел фінансування в Коледжі можуть також працювати дослідники з інших наукових установ, які користуються статусом «запрошених» дослідників.

Серед актуальних тем досліджень, визначених у Робочому плані на 2014 рік, насамперед, такі: Близький Схід, регіон Перської затоки, Африка, Росія та її політичні пріоритети. Також ми будемо досліджувати ядерну політику, спільну безпеку, навчання із реагування на кризи, майбутнє НАТО, військову освіту, кіберзахист, кліматичні зміни та роль жінок у міжнародній безпеці.

– Коли Ви оцінюєте сучасні загрози, на чому акцентуєте увагу? Які пріоритети є в галузі трансатлантичної безпеки?

– Міжнародне середовище безпеки у XXI столітті характеризується наявністю таких загроз, для реагування на які традиційних заходів безпеки вже недостатньо.

Сучасні загрози – це кібернапади, міжнародний тероризм, піратство, розповсюдження зброї масового знищення, а також порушення енергопостачання і пошкодження критичної інфраструктури. Ці виклики виходять далеко за межі національних кордонів і є менш передбачуваними порівняно з традиційними загрозами. Як йдеться в новій Стратегічній концепції НАТО, ухваленій на Лісабонському

Освітньому співробітництву між Коледжем НАТО й Україною сприяє також навчання українських офіцерів на курсах Коледжу, насамперед, Курсі для генералів, адміралів і послів, Вищому курсі, Ознайомчому курсі для країн-партнерів тощо.

Начальник Оборонного коледжу НАТО
генерал-лейтенант
Арне Бард Далгау

саміті в листопаді 2010 року, «сучасне середовище безпеки характеризується наявністю широкого спектру викликів безпеці територій і населення членів НАТО, які зазнають постійного розвитку».

Ці загрози, які часто мають зовнішнє походження і виникають поза межами кордонів НАТО, негативно впливають на безпеку Альянсу. Властивістю нових викликів є те, що жодна установа або країна не в змозі розв'язати їх самотужки. Внаслідок цього для розв'язання поточних проблем безпеки, що виникають, потрібен комплексний підхід, ключовим елементом якого є політичний діалог.

Отже, якщо йдеться про трансатлантичну безпеку, розвиток культури політичної дискусії є першочерговим завданням, причому не обмежуючись питаннями безпосереднього військового залучення НАТО. До того ж Альянс має реагувати на ситуацію економічної скрути, запроваджуючи в життя проекти «Розумної оборони», що є втіленням нового способу мислення стосовно розбудови сучасного оборонного потенціалу.

У квітні в Києві українські офіцери мали змогу ознайомитись з досвідом боротьби з тероризмом, який набули Міжнародні сили сприяння безпеці в Афганістані.

– Окрім дослідницької діяльності, Коледж здійснює підготовку кадрів для НАТО. Не могли б Ви розповісти про ці курси і в чому їх особливість?

– Оборонний коледж НАТО є провідним навчальним закладом Альянсу. Ми виховуємо лідерів як військових, так і цивільних, які після навчання здебільшого продовжують кар'єру на посадах у штаб-квартирі НАТО і військових командуваннях Альянсу або ж по лінії НАТО – на дипломатичній чи військовій службі у своїх країнах.

Діяльність Коледжу має три основних складові – це освіта, наукові дослідження і зв'язки з партнерами.

Вищий курс – основний вид освітньої діяльності Коледжу. На ньому навчаються офіцери у званні «підполковник-полковник» і цивільні посадовці аналогічного рівня з НАТО, країн-учасниць «Партнерства заради миру», Середземноморського діалогу, Стамбульської ініціативи співпраці і партнерів НАТО в усьому світі з метою їхньої підготовки до призначення на чільні цивільні або військові посади в штаб-квартирі НАТО чи багатонаціональних штабах Альянсу, а також для роботи по лінії НАТО в їхніх країнах.

Навчання на курсі сприяє кращому розумінню місця і відносин НАТО в системі міжнародної безпеки. До того ж заняття спрямовані на вдосконалення здатності слухачів мислити стратегічно і критично.

Курс регіональної співпраці НАТО – це одна з основних освітніх програм Північноатлантичного альянсу для країн Середземноморського діалогу і Стамбульської ініціативи співпраці, а також партнерів у ширшому регіоні Близького Сходу. Це 10-тижневий курс стратегічного рівня, який проводиться двічі на рік – навесні і восени. Під час навчання основну увагу зосереджують на аналізі спільних проблем безпеки.

Регіональний курс для виконавців вищого рівня – це тижневий курс для слухачів з країн-членів НАТО і їхніх партнерів у Середземноморському регіоні та Перській затоці. Завдяки навчанню на цьому курсі чільні представники країн і організацій регіону мають змогу проводити регулярні зустрічі з колегами з країн НАТО, щоб скористатися перевагами унікального діалогу в дусі цілковитої академічної свободи.

Курс для генералів, адміралів і послів – це курс високого рівня. Він спрямований на підвищення взаємного розуміння проблем безпеки, інтересів і потенціалу НАТО серед його слухачів: генералів, адміралів і високопосадовців, зокрема з «контактних» країн та Іраку.

Оборонний коледж НАТО є провідним навчальним закладом Альянсу. Діяльність Коледжу має три основних складові – це освіта, наукові дослідження і зв'язки з партнерами.

Тижневий Короткий модульний курс проводиться десять разів на рік та надає змогу слухачам удосконалити знання, а також краще зрозуміти деякі ключові політичні, економічні, соціокультурні, оборонні і безпекові питання, що можуть мати далекосяжні наслідки для безпеки Альянсу і світу загалом.

Тижневий Інтегрований ознайомчий курс для партнерів покликаний покращити обізнаність учасників з діяльністю НАТО, її місією, завданнями та пріоритетами; внутрішніми структурами й організацією; а також зовнішніми зв'язками з державами-

Кіберзагроза становить серйозну проблему для міжнародного співтовариства. Зважаючи на це, НАТО поставила за мету вдосконалити захист інформації та комунікаційних систем Альянсу.

партнерами і міжнародними організаціями. У ході курсу слухачі вивчають, як кожен із цих елементів змінюється з урахуванням нових обставин у галузі міжнародної безпеки. Наші курси стратегічного рівня розраховані на те, щоб випускники отримали чітке уявлення про новітні виклики, які можуть позначитися на безпеці в майбутньому. Крім того, наші методи викладання сприяють формуванню навичок спілкування й особистих контактів, необхідних для успішного функціонування в багатонаціональному середовищі, яким є НАТО.

– Україна є давнім партнером Альянсу. Яким чином Коледж співпрацює з навчальними закладами України?

– Співробітництво між Оборонним коледжем НАТО й Україною в галузі освіти охоплює різні заходи. Наприклад, цей Міжнародний тиждень, що традиційно проводиться в Національному університеті оборони України, є свідченням важливості тісного партнерства між вашою країною та Альянсом.

Цей захід має на меті підвищувати обізнаність щодо питань НАТО, її організації і методів роботи. У даному контексті учасники мають змогу обговорювати проблеми, які постають перед Альянсом і його партнерами в умовах сучасного середовища безпеки. Вони також розглядають окремі найактуальніші питання міжнародної безпеки.

Освітньому співробітництву між Коледжем НАТО й Україною сприяє також навчання українських офіцерів на курсах Коледжу, насамперед, Курсі для генералів, адміралів і послів, Вищому курсі, Ознайомчо-

му курсі для країн-партнерів тощо.

Програма виділення стипендій у рамках «Партнерства заради миру» є цінним механізмом, за допомогою якого Коледж співпрацює з навчальними закладами країн-партнерів. Українські стипендіати беруть участь у цій програмі з 1995 року. Їхні дослідження сприяли кращому розумінню проблематики, пов'язаної з Україною.

– Експерти стверджують, що ведення війни за сучасних обставин дедалі більше залежить від інформаційних технологій. У зв'язку із цим скажіть, будь ласка, чи пропонує Коледж навчальні курси із реагування на загрозу кібернападів?

– Як стверджується в Стратегічній концепції НАТО і Декларації Чиказького саміту 2012 року, кібернапади стають усе більш досконалими. Причому їхня загроза зростає і може вважатися елементом поточної стратегічного сценарію. Отже, кіберзагроза становить серйозну проблему для міжнародного співтовариства.

Зважаючи на це, НАТО поставила за мету вдосконалити захист інформації та комунікаційних систем Альянсу.

У червні 2011 року НАТО ухвалила нову політику кібернетичного захисту і відповідно План дій, де викладено чітке бачення шляхів удосконалення системи захисту від кібернападів. Оновлена політика передбачає скоординований підхід до організації кіберзахисту, зосереджуючи увагу на поліпшенні потенціалу в галузі виявлення, попередження і реагування на кіберзагрози проти мереж НАТО.

Олександр БАРСЬКИЙ

Політика кібернетичного захисту НАТО спрямована на виявлення, попередження і реагування на кіберзагрози проти мереж Альянсу.

«Не залишивши Україну наодинці, Європа отримує шанс підтвердити відданість власним цінностям»

Саме так вважає колишній Міністр оборони Італії, сенатор цієї країни, професор історії і донедавна депутат Європарламенту Маріо Мауро. У рамках міжнародного проекту «Євро-форум для України» він відвідав Київ, зустрівся з громадськістю, представниками різних гілок влади, дав прес-конференцію та прочитав лекцію в Києво-Могилянській академії. Маріо Мауро зазначив, що в період болю і страждань України готовність надати допомогу — це саме те, що ми називаємо демократією. Європейський народ знає, що свобода не дається безкоштовно, а здобувається дорогою ціною.

Не гуманітарні та політичні констатації, а тільки особисті зусилля є вирішальними. Без цього європейська спільнота — порожні слова. Мир і свобода — абсолютно порожні, якщо їх не наповнювати змістом власного життя. Отож екміністр оборони Італії побудував лекцію «Криза в Україні та солідарність Європи» на основі власного життєвого досвіду. «ВУ» пропонує читачам деякі тези його виступу та відповіді на запитання нашого кореспондента.

«У 19 років я став учасником важливої наради у Ватикані. Папа Іоанн Павло II запросив з нагоди свого дня народження 900 молодих людей і звернувся до них з простим закликом: «Йдіть у країни Сходу!» І водночас він звернувся до цих східних країн: «Відкрийте двері Христу!» Молодий і енергійний я зібрався в Польщу. Тоді в доках Гданська зароджувався молодіжний демократичний рух і я відчував велике бажання примкнути до нього. Однак на перепускному прикордонному пункті Лейбниц, який я перетинав автомобілем, мене затримали та заарештували. Через три дні приїхав посол Італії і звільнив мене з в'язниці. «Дуй у Рим, додому!» — такими були його напутні слова.

Згодом на фоні зростання активності та впливу «Солідарності» у Польщі відбулися знакові події. Я працював заради підтримки дисидентів у Польщі, Чехословаччині, Угорщині, Росії та інших країнах. Був знайомий з Вацлавом Гавелом та іншими відомими громадськими та політичними лідерами.

Згодом в Італії закінчив університет, одружився і життя змінилося. Однак у 1992 році мене обрали депутатом Європарламенту.

І так сталося, що випало курувати вступ Польщі до ЄС. Я знову повертався до цієї країни з новою роллю. Але замість того, щоб сісти на літак і приземлитися у Варшаві, виїхав зі Страсбургу автомобілем з одним лише мотивом — перетнути кордон через сумнозвісний для мене Лейбниц. І мене знову заарештували. Справа в тому, що, коли країна висуває заявку на членство в ЄС, вона має змінити всі системні правила життя, у тому числі й правосуддя. Польща не встигала змінюватися швидко, не виходило. І ось я знову — порушник. Тоді визволяти мене прибув особисто голова польського сейму. У мене на руках був чек на 40 млрд євро, які були першою частиною інвестування

На Майдані, у серці України, люди віддали життя заради свободи, демократії та розвитку. Це прагнення саме того, що країни Європи отримали безкровно.

спеціального партнерства Польщі з Євросоюзом.

У 2005 році відбувся мій третій приїзд до Польщі. У Гданську організували виставку до 25-річчя «Солідарності». Реконструювали все: навіть танки та колючий дріт, де вони були під час буремних подій боротьби за свободу. У центрі міста організатори розгорнули вражаючу за масштабами фотовиставку. 25 світлин – за кількістю років «Солідарності». Кожна з них мала висоту в 25 метрів! З одного боку – чорно-білі хроніки боротьби з підписами на кшталт «Робочі Гданського доку під час меси на колінах», «Лех Валенса виступає перед народом»... Зі зворотнього – кольорові фото усміхнених та щасливих молодих людей, яким на час ювілею виповнилося 25 років. Підписами до них слугували короткі, але емні запитання: «Якою була диктатура?» – і відповідь: «Не знаю». «Що таке „Солідарність“?» – «Не знаю». «Що таке комунізм?» – «Не знаю». І останнє фото – чорний квадрат з підписом: «Народ, який втрачає пам'ять, не має права на свободу!»

Найперша мотивація мого приїзду до України в наступному: те, що тут відбувається, це має стати пам'яттю Європи. Якщо Європа не зрозуміє цієї простої правди, то вже не буде такою, якою була!

Нині у нас відбуваються вибори до Європарламенту. І ось які лунають запитання: «Чи бути у складі ЄС?», «Залишатися у ньому частково чи в повній мірі?» Цей парадокс – ще одна гарна ілюстрація того, що відбувається. У той час, як багато хто може ліниво сумніватися, чи бути в спільній Європі, на Майдані, у серці України, люди принесли свої життя в жертву, щоб не втратити права на свободу, демократію та розвиток. Це прагнення саме того, що отримали країни Європи безкровно, через те, що політики спрацювали. Політика налагодила справедливий діалог. Передусім для цього слід було відкритися для думок опонента, але й водночас дійти згоди у такий спосіб, щоб компроміс був найближчим до істини.

Україна своїм болем дає змогу Європі зрозуміти саму себе. Так, ситуація більш ніж драматична, але в її основі – проблема вічного гатунку: влада боїться вільної

Ми можемо перемогти лише в одному випадку, якщо будемо воювати з брехнею, яка на сьогодні є найбільшим злом. 100 країн світу не визнали анексію Криму, ставши на бік України, яка виборює своє право на свободу. За нею — правда.

людини. Що це? Я завжди був вражений тим, що, аби протистояти владі, слід вірити у щось більше. Вільна людина не залежить від влади держави, збройної сили, грошей. Вона вірить у щось більше. Диктатури завжди ненавиділи релігійних людей. Віруюча людина вірить у щось більше і створює контакт на щось більше. Ця культура дає змогу переростати в контакт між народами і культурами. Майдан став важливим свідченням твердого прагнення українського народу до свободи.

Ми маємо допомогти Україні! Це вимагатиме зусиль та жертв від усієї Європи, у тому числі в економічному плані. Але це буде внеском кожного з нас у свободу. Без ефективної допомоги все перетвориться на політичну гру».

Сенатор Маріо Мауро відповів на запитання.

– Україна програє інформаційну війну Росії, зрештою як і Європа, де немає консолідованої думки. Як Ви вважаєте, можна розв'язати цю проблему?

– Справді, російська пропаганда робить з України кубло націоналізму. У підсумку, часто це вносить непорозуміння в уми. В Італії, зокрема, мені доводилося часто чути запитання, чому Україна свариться з Росією, хіба вони не жили так довго мирно? Така поінформованість та незнання проблеми – велика перешкода. Тому я приїхав в Україну. І закликаю своїх колег, європейських політиків: «Їдьте в Київ!» Адже тільки тут ви побачите і дізнаєтесь, як все відбувається.

Ми можемо перемогти лише в одному випадку, якщо будемо воювати з брехнею, яка на сьогодні є найбільшим злом. 100 країн світу не визнали анексію Криму, ставши на бік України, яка виборює своє право на свободу. За нею правда.

– Чи адекватні санкції ЄС та США щодо Росії з огляду на її активне втручання у внутрішню ситуацію України та ескалацію нестабільності на її Сході?

– В Європі ніхто не хоче конфліктувати з Росією. І тут уже не раз закривали очі на те, що робило її політичне керівництво на пострадянському просторі.

Нині ситуація змінюється. Європа та США за умови подальшого нарощування конфлікту мають рішучість ввести третю хвилю санкцій. Їх зміст знають як на Сході, так і на Заході. Це буде сильним ударом по Росії, але його наслідки відчує і Європа. Тому ми сподіваємося, що ці заходи не знадобляться.

– В якій мірі вирішальним на нинішньому етапі є військовий фактор?

У чому, на Вашу думку, має проявитися солідарність Європи щодо України у сфері безпеки?

– Нині співпраця у військовій сфері між ЄС, США та Україною розвивається в основному у сфері логістики. Захід готовий і вже надає необхідну допомогу. Окрім цього, максимально швидко зростає кількість спільних військових навчань, освітніх та інших програм, спрямованих на зміцнення обороноздатності України та розширення її військової співпраці з Європою. Росія порушила міжнародне право, отже щодо неї відбуватимуться і вже відбуваються зворотні процеси.

Упевнений, що в Україні є всі шанси ввійти до ЄС швидко і легко. Але Європі потрібно визначитися, чи хоче вона бачити її в європейському полі та докласти до цього зусиль, або ж у найближчому майбутньому Росія може «проковтнути» Україну.

– Як не допустити непоправимого?

– Свобода має свою ціну й українці її вже заплатили на Майдані. Нині Європа має визначитися, яку допомогу потрібно виділити Україні. Свобода надається безкоштовно, але завжди існує ціна, яку треба заплатити.

Таку ціну повинна заплатити і Європа, не залишивши Україну наодинці. Європа отримує шанс підтвердити відданість власним цінностям. При цьому не слід забувати, що свобода в Україні в майбутньому – це свобода в Білорусі, і рано чи пізно – у Росії.

Майдан став важливим свідченням твердого прагнення українського народу до свободи. Він засвідчив це навіть тим, хто не знав, де знаходиться Україна на політичній карті світу.

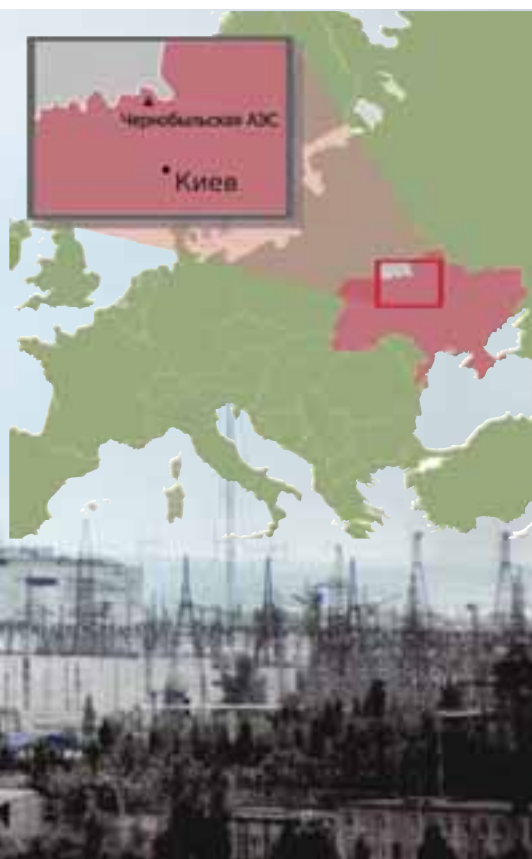
Руслан ТКАЧУК

«СОЛДАТИ Й ОФІЦЕРИ ЗРОБИЛИ НЕМОЖЛИВЕ...»

Голова урядової комісії з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи — перший заступник голови Ради міністрів СРСР Борис Щербина вважав, що без участі військовиків наслідки аварії були б значно трагічнішими.

«Вибух на 4-му реакторі призвів до випаровування близько 50 тонн ядерного палива, а також до викиду в атмосферу високоактивних радіонуклідів йоду — 131, плутонія — 239, цезія — 137, стронція — 90 та інших радіоактивних ізотопів. Близько 70 тонн палива були викинуті в атмосферу з периферійних ділянок активної зони».

З довідки штабу цивільної оборони Київської області

26 квітня 1986 року. Місто Прип'ять. Незважаючи на ранковий час на його вулицях спостерігається скупчення військової техніки. Окремо стоять спеціальні автомобілі, призначені для ведення радіаційної розвідки. Люди нічого не розуміють. Дехто висловлює припущення, що армія розпочала навчання. Солдати, влаштувавши перекур під зеленою кроною дерев, про мету свого візиту до цього поліського містечка навіть не здогадуються. І лише кілька офіцерів знають причину...

Першими на станцію прибули військові...

Через кілька годин після вибуху на 4-му енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції про НП знали у штабі Київського військового округу, МВС, КДБ. Звісно, що про аварію доповіли й вищому керівництву Української РСР — першим особам ЦК КПУ і Ради міністрів УРСР. Ну а звідти — урядовим зв'язком у Москву.

В Україні практично всі силові відомства приступили до формування оперативних груп, які відразу відбували на станцію. За спогадами

колишнього начальника штабу Цивільної оборони України генерал-лейтенанта Миколи Бондарчука, одними з перших там опинилися підрозділи частин Київського військового округу, зокрема, хімічних та інженерних військ.

– Усіх військових у ті часи готували до дій при застосуванні ймовірного противником ядерної, хімічної та іншої зброї масового ураження, – говорить Микола Олександрович. – І ми добре знали алгоритм усіх дій, вони були відпрацьовані до автоматизму. Ситуація, що виникла в Чорнобилі, не передбачалася ніякими статутами, настановами і наказами, бо вважалося, що наші реактори є найкращими у світі. Проте армія діяти впевнено.

Мине час і це визнають не лише урядовці, а й міжнародні експерти, які проводять моніторинг екологічної ситуації на прилеглих до станції територіях. Вони дійдуть висновку, що саме «дії військових дозволили визначити рівень радіації, передбачити його зростання і прийняти єдино правильні рішення про евакуацію людей із населених пунктів, що найбільш постраждали».

Але це буде потім. А тоді, у напружені квітневі дні, на солдатів та офіцерів дивилися як на рятівників, від яких залежала доля десятків, сотень, тисяч людей.

Двадцять шостого квітня буквально через 8-10 годин після аварії у Прип'яті в будинку райкому партії вже засідала урядова комісія

з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Її очолив перший заступник голови Ради міністрів СРСР Борис Щербина, якого Михайло Горбачов наділив практично необмеженою владою щодо прийняття рішень «по Чорнобилі». Але щоб їх приймати, потрібно було, насамперед, знати рівень радіації безпосередньо біля зруйнованого реактора, на станції, а також навколо неї. Хто міг провести потрібні вимірювання, нанісши на карту найбільш небезпечні квадрати? Тільки люди у погонах.

«Низький уклін солдатам та офіцерам. Вони зробили неможливе, ризикуючи не лише своїм здоров'ям, а й життям. Коли постало питання про замірювання радіації в безпосередній близькості від реактора, який ще димів, ніхто не відмовився, ніхто не запанікував», – писав, згадуючи ті тривожні дні, Борис Щербина. І в цих словах немає ані найменшого перебільшення.

І в повітрі, і на землі...

У перші дні після катастрофи була виконана титанічна робота, що суттєво зменшила розповсюдження радіонуклідів. Мало хто знає, що боротьба з «мирним атомом» йшла не лише на землі: до ліквідаційних робіт були задіяні й вертолітники. Зависаючи над розвалом енергоблоку, вони скидали в нього свинець, який повинен був охолодити ядерне паливо і цим самим припинити хімічні реакції, що відбувалися. Скидали карбід бору, доломіт – для поглинання тепла і гасіння пожежі,

пісок і глину, що мали б загасити графіт і попередити викиди радіації. З 26 квітня по 6 травня вони скинули майже 17 тис. т цих матеріалів.

Військовики очищали і саму територію станції від високоактивних компонентів, викинутих вибухом з реактора. Роботи проводилися цілодобово.

– Уночі ми працювали при увімкнених автомобільних фарах, збираючи весь цей мотлох, – розповідає сержант запасу Анатолій Берник. – Коли люди отримували допустимі дози опромінення, їх замінювали на інших. Уже на початку травня на промисловому майданчику, поблизу енергоблоку, ми зуміли знизити рівень радіації в 10-20 разів. Після цього розпочалися інші роботи, пов'язані з ліквідацією наслідків аварії. Зокрема, дезактивація території усієї станції. Силами військових підрозділів, за офіційними даними, протягом кількох місяців було очищено майже 900 тис. кв. м внутрішніх приміщень головного корпусу ЧАЕС, оброблено спеціальними розчинами понад 500 тис. кв. м інших будівель, вивезено більш, як 25 тис. куб. м просякненого радіацією ґрунту, покрито залізобетонними плитами близько 200 тис. кв. м території.

Яна Корчака призвали до «чорнобильського війська» у травні 1986 року як колишнього воїна-автомобіліста, який служив в Афганістані.

– Там, на війні, я не один і не два рази міг загинути, потрапляючи під обстріли повстанців, – розповідає сьогодні Ян Гаврилович. – У Чорнобилі, звичайно, було спокій-

но, а навколишня природа взагалі налаштувала на ліричний лад. Але ми знали: тут є найстрашніший ворог – невидимий, сховатись від якого було практично неможливо.

Мені довелося працювати безпосередньо біля зруйнованого реактора. Вивозив сміття, насичене радіонуклідами, інші вантажі. Поруч зі мною працювали такі ж молоді хлопці, які теж прекрасно розуміли, що з радіацією жартувати не слід. Проте я не пригадаю випадку, коли б хтось відмовився від виконання того чи іншого завдання. Слід сказати, що й наші командири першими йшли на небезпечні ділянки. За це ми їх поважали.

Валерій Мишко, сержант запасу, влітку 1986-го зводив саркофаг – укриття над зруйнованим енергоблоком, що повинно було унеможливити проникання з нього в атмосферу радіації.

– Коли строкову службу проходив у військово-будівельному загоні, котрий дислокувався в Ленінградському військовому окрузі, не думав, що навички, отримані там, застосовуватиму за таких обставин, – пригадує він. – Та довелося. Працювали за вкрай складних обставин: рівень радіації «зашкалював». Але завдання командування виконали. І я пишаюся, що причетний до зведення цього об'єкту. Завдяки йому забруднення навколишнього середовища зменшилося в десятки, а то і в сотні разів.

Кількість сил і масштабність ви-

конаних робіт на ЧАЕС справді вражають. Наприкінці квітня від Міністерства оборони СРСР було залучено понад 20 частин і окремих підрозділів, задіяні більш, як 6 тис. військовиків і понад півтори тис. одиниць різної техніки. На початку травня до них додалися 2 бригади і 7 полків хімічного захисту, 2 інженерно-дорожніх полки, які зводили водоохоронні споруди та повинні були зменшити потрапляння в Дніпро радіонуклідів із рік чорнобильської зони. Окрім Київського, прибули військовослужбовці з Прикарпатського, Одеського, Ленінградського, Сибірського і навіть Середньоазіатського військових округів. У середині травня угруповання налічувало вже понад 40 тис. чоловік, з яких 32 – були призовані військовими комісаріатами із запасу.

Відтоді минуло 28 років, та Чорнобиль для України, як і для всього світу, не має минулого часу. Ми завжди повинні пам'ятати про самопожертву героїв-рятівників, які пройшли через усі кола ядерного пекла задля збереження життя інших людей, задля майбутнього прийдешніх поколінь. Будьмо ж гідними їхнього подвигу, згадаймо загиблих, шануймо усіх, хто сьогодні поряд з нами. Адже саме «чорнобильці» заслонили собою Україну, Європу і весь світ від великого лиха.

Сергій ВАСИЛЬЄВ

УКРОБОРОНПРОМ

Державний концерн

ПАТ «Завод „Маяк“»

Наша якість перевірена часом!

VPR-308

Калібр: 7,62x51 мм
 Принцип роботи: ручне перезарядження
 Довжина зброї: 1230 мм (з розкладеним прикладом)
 Довжина ствола: 650 мм
 Кучність: 1/2 MOA (15 мм на 100 м)
 Прицільна дальність: 900 м
 Початкова швидкість кулі: 830 м/с

Маса гвинтівки без допоміжного обладнання: 5-7 кг в залежності від виконання
 Темп стрільби: 20 постр./хв.
 Ємність магазину: 5-10 патронів
 Ефективна дальність стрільби: головна фігура до 500 м, грудна фігура до 800 м
 Ресурс: кучний 6 000 пострілів, загальний 10 000 пострілів

Маса гвинтівки без патронів: 9,8 кг (з прицілом і сошками)
 Темп стрільби: 15 постр. хв.
 Ємність магазину: 5 патронів
 Кучність: 3/4 MOA (22 мм на 100 м)
 Ефективна дальність стрільби: головна фігура до 500 м, грудна фігура до 800 м
 Ресурс: кучний 1500-2000 пострілів, загальний 10 000 пострілів

VPR-338

Калібр: 8,6x70 мм
 Принцип роботи: ручне перезарядження
 Довжина зброї: 1230 мм (з розкладеним прикладом)
 Довжина ствола: 650-670 мм
 Початкова швидкість кулі: 915 м/с.
 Прицільна дальність: 1500 м

MZ-10

Калібр: 7,62x51 мм
 Принцип роботи: відведення порохових газів.
 Довжина зброї: 1200 мм
 Довжина ствола: 510 мм
 Кучність: 1 MOA (30 мм на 100 м)
 Початкова швидкість кулі: 700-830 м/с
 Темп стрільби: 700 постр./хв.

Маса гвинтівки без патронів: 6,2 кг (з прицілом і сошками)
 Ємність магазину: 10-20 патронів
 Ресурс: кучний 6 000 пострілів, загальний 10 000 пострілів

ПАТ «Завод „Маяк“»

04073, м. Київ, пр-т Московський, 8 Тел. /факс: (044) 461-81-07 www.mayak.com.ua

ДВОМІСНИЙ

НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИЙ ЛІТАК Л-39М1 «АЛЬБАТРОС»

Двомісний навчально-тренувальний літак Л-39М1 «Альбатрос» являє собою модернізований серійний літак чеського виробництва Л-39С. За рахунок переоснащення базового турбореактивного двоконтурного двигуна АІ-25ТЛ на модернізований АІ-25ТЛШ фахівцям заводу вдалося збільшити тягу на 10 відсотків (з 1720 до 1850 кг) та удвічі (з 8-12 секунд до 5-6 секунд) зменшити час прийомистості двигуна, що дозволило значно поліпшити динамічні характеристики літака та безпеку виконання польотів на малих висотах. Серед тактико-технічних переваг подібної модернізації літака необхідно відзначити вдосконалену систему керування силовою установкою і бортовим аварійно-експлуатаційним реєстратором польотної інформації з додатковими датчиками тиску та пристроями, покращення експлуатаційної придатності двигуна та ефективності управління витратою його ресурсу. Крім того, встановлення на літак нового комплексу бортового радіоелектронного обладнання дозволяє військовим льотчикам вдосконалювати навички пілотування у ході підготовки до польотів на сучасних винищувачах.

Вперше на Л-39 нанесено принципово новий вид камуфляжу – піксельний “digital-камуфляж”, який розмиває у польоті силует літака і ускладнює його ідентифікацію.

**Читати – щоб знати,
знати – щоб перемагати**

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81, 04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59

mail: viysko2012@ukr.net
www.viysko.com.ua

